

חברת י"א

(נוסד בשנת תרע"ג בפולין)

שנה י'
לחופעתו בארצות הברית

חדש שבט, תרצ"ז

הפרדס

קובץ רבני חדשי

יופיע לאור בעת כשיקאנה

ישא מדברותיו להגדיל תורה ולהאדירה בהשתתפות נאמני וגדולי דורנו שלום"א

העורך והסו"ל

הרב שמואל אהרן הלוי פרדס

מלפנים רב ור"ם בזוירצה ובנדין (פולין)
ואב"ד במשמשאקאוו (גאליציען), וכעת בשיקאנה

סחיר "הפרדס" לשנת:

בתו"ל: — 2 דולר

בארצות: — 3 דולר

"HAPARDES"

Rabbinical Monthly Journal

Price—\$3.00 Per Year

Volume 10.

February, 1937.

Number 11.

RABBI S. A. PARDES, Editor

1402 Independence Blvd.

Chicago, Illinois

Phone: ROckwell 3290

Entered as second class matter November 15, 1928, at the Post Office at Chicago, Illinois, under the Act of March 3, 1879

תבן הענינים

מצב בריאותו של הנאון רח"ע שליט"א. — בוערה המלכותית. — נאומו של
הנאון רצ"פ פראנק. — נאומו של הנאון ר"י דושינסקי. — מפעלות מרכז
חנוך התורה בא"י. — מכתב מהנאון רח"ע שליט"א. — מוסדות החנוך של
מרכז חנוך התורה בא"י. — ראש רבני א"י. — יהודי פוילין. — מכתב הנאון
רח"ע שליט"א על דבר הכשרות. —

ה מ ע ר כ ת

- (ד) טעות בשליחות — — — — — הרב אשר ניסן הלוי לויטאן, בראנסק, נ. י.
(סה) ברניני כבר — — — — — הרב יהושע בוימעל, ברוקלין, נ. י.
(סו) ברין כמה קטנה — — — — — הרב חנוך העניך סינגער, לאס אנגלעס, קאל.
(סז) ברין פשרה צריכה קנין — — — — — הרב צבי מקובסקי, תל אביב
(סח) ברין כלי דאשון, כלי שני — — — — — הרב חיים אליעזרי
(סט) קרושת בית הכנסת — — — — — הרב שמרי' סווירסקי, שיקאגא, איל.
(ע) ברין שומרת יבב — — — — — הרב פסח קארעליץ, וילנה
(עא) עניני תפילין — — — — — הברמצוה צבי ארי' מילער, ברוקלין, נ. י.
מגלת אסתר — — — — — הרב אלטר ווילמובסקי, המה, ניו יארק

בעולם היהדות והרכנות

העיר בוסטון. — חגיגה השנתית של חברה ש"ס הכללית בבוסטון. — ועירת
אגודת השוחטים רניו ענגלאנר בבוסטון. — החלטות הועידה. — אגודת
השוחטים בשיקאגא. — אורח נאון במדינה. — העיר סיריסיטי. — אברות
גדולות. — חג גדול בשיקאגא. — חג גדול ברעטרויט. — חג נשואין. — חג
בר מצוה. — כוס של תנחומין. — בעולם הכשרות. — מלון ברייקרס באט
לאנטיק סיטי. — בית מאפה של מצות קויפמאן בשיקאגא. — בית מאפה של
פינלער'ס בשיקאגא. — בית מאפה של גורמאן'ס מצות בניו יארק. — בית
מאפה של ראזיני'ס כשר לפסח במעמפיים, טעננעסי. — בית מאפה של פריד-
טאנ'ס מצות בפילרפ'ל. — בית היין של הרב פלאטא. — בית מאפה של
סטרייטס מצות. — למען האמת.

מודעות בעולם התורה ועולם הכשרות והמסחר.

עזרת תורה

גדול במדינה לטובת הרבנים ומשרתי בקודש
בפוילין. וכל רב ורב, וכל בתי כנסיות במדינה,
יעשו מגבית לטובת האוסללים אלה, — וישלחו
להמוסר עזרת תורה.

EZRAS TORAH FUND

673 Broadway, New York, N. Y.

קעת אחרי גזירת השחיטה במדינת פוילין.
אשר זה ה' כל פרנסת הרבנים והשובים
והקהלות. וקעת המה נשאר ביערום ובחוסר.
והקול צעקה בכל עיר ועיר על מצב פרנסת
ביתם. נחוצ להמוסר עזרת תורה לעשות מגבית

מצב בריאותו של גאון הדור מרן רה"ע גראדזענסקי שליט"א

הידועות האחרונות שבאו מוילנה הוא כי מצב בריאותו של הגאון רה"ע שליט"א טוב ב"ה אך עדיין הוא סובל מתוצאות הנתוח שנעשה לו לפני כששה חרשים, ולפי דברי הרופא יוכרח לנסוע אולי עוד קודם חה"פ הבעל"ט לוויען לטאול בעצת פרופיסורים מומחים.

בשם אנודת הרבנים דאה"ב יחד את כל אחינו בני"י בכל מקום שהם אנו מאחלים לגאון דורנו זה, למוד התורה והיראה אשר כל בית ישראל נשען עליו, דפואה שלמה בקרוב בתוך שאח"י, ושיזכה לנהל קהל ערת ד' בכל ארצות פורנו עוד רבות בימינו עדי יבא שילה.

בועדה המלכותית

נאומו של הגאון רצ"פ פראנק שליט"א בשם הרבנות הראשית

העם העברי הוא הנושא הטבעי של תורת משה ומסורת היהדות. מסגרתו הלאומית מעורה ודבוקה בתורתו ובמסגרתו הדתית באופן בלתי נפרד.

הדת היהודית ביסודה ועיקרה היא דת אחת מאוחדת המאחדת את כל היהודים לערותיהם השונות בארצות פזוריהם, ואין ביהדות כחות דתיות נבדלות לגבי עקרי החיים הדתיים, והננו מכריזים ברורות לפני כל, שאין שום הכרל מסורתי בין כנסת ישראל לבין אנודת ישראל, הנבדלת ממנה, ואם ישנו הכרל הרי זה במדת הסבלנות.

ארץ ישראל היא נשמת חיי העם העברי, תורת ישראל ותקות שיבת ציון נתנו לעם סיום בימי שבתו בגלות. אנו מכיטים על ממשלת המנדט בעל שליחות ההשגחה העליונה להשיב את עם ישראל לארצו.

השפה העברית היא השפה הקדושה שבה נתנה התורה ובה אצורים כל אוצרות הרוח שיצר העם העברי במשך כל הדורות והיא גם השפה הלאומית אשר במשך כל קיומו של העם

בימי פזוריו שמשו קשר עולמי שאחד את העם היהודי לתפוצותיו בכל חלקי התבל,

כנסת ישראל בארץ והרבנות הראשית לא"י ערכו וחשיבותן בזה, שהן מאפשרות לישוב העברי לסדר את חייו הפנימיים על יסודות אבטונומיים. אחת המטרות העיקריות שלהן הוא חווק היסודות המאחדים ובטול היסודות והלשונות המפרידים שבין הערות היהודיות השונות לפי ארצות פזוריהן בגלות. הקהלות המסודרות ובתי הדין שעל ידן הם הם המחויבים את התאים הראשונים של הבית הלאומי לעתיד לבוא.

טוהך כך ברור כי כמו שהבית הלאומי הוא מושג אחד ומאוחד שאין לציר אותו בצורה מתפוררת ומחולקת, כך אין לציר גם את התאים הראשונים של הבית הלאומי בצורה מחולקת והתגודדות, אשר ירשה לכל קבוץ היטנה בהשקפותיו בנוגע לרבנות דתית או לפרטים אחרים לאדגן קהלות משלו או לקבע בתי דין נפרדים.

השבת מועדי ה' הם ימים קדושים לישראל שאין לעשות בהם מלאכה ומסחר. ממשלת ארץ ישראל נתבעת לאשר חוקת שבת בעידיות, מועצות מקומיות ובקהלות יהודיות בארץ.

נאומו של הגאון ר"צ דוינשסקי שליט"א בפני הועדה המלכותית

אדוני הלורד, ועדה נכבדה!

יש לי הכבוד לדבר לפני מעלת כבודם, בתור הרב הראשי של אנודת ישראל בארץ ישראל, ואני מוצא לי לחובה להשמיע לפני מע"כ את קול התורה המקודשת גם למע"כ, אשר עם ישראל, בתור עם התורה, קבל ושמר אותה עברו ועבור כל עמי התבל. אני יודע שברגע זה דוחשים לבבותיהם של מליוני היהודים בעולם הגדול יחד אתי את התפלה, שה' יצליח דרכו למצוא את הרברים הנכוחים, אשר יכנסו לכל מע"כ.

אדוני הלורד, נעדה נכבדה! היודע את התנ"ך יודע שבני ישראל עם התורה לא עלו לארץ הק' בתור זרים, כל התורה כולה מעידה שהקב"ה כרת ברית לא ינתק בין עם ישראל וארץ

ולא לשאוף להשתלט על אחרים, אבל אנו כטוחים שבאותה המדה ששביהגולה ימלאו יותר את רצון השם, כפי שהוא מתגלה בתורה, ויעשו את הבית הלאומי למשכן התורה בכל ענפי החיים הכלכליים והתרבותיים, באותה מדה נוכל לקוות, שהקב"ה יטה את לב הערבים עלינו לטוב, לסוד מלבם חששות ושנאה ויתחרו אתנו בהתאמצות לעשות את הארץ הקדושה לאי של שלום ואהבת איש את דעהו ובין לאום ללאום עד אשר יבוא הזמן המאושר שבו יעברו מן הארץ כל הפילוגים שבין עמי התבל ומלאה הארץ דעה את השם כמים לים מכסים.

ובשם עם התורה, ש"אגודת ישראל" רואה את עצמה זכאית לדבר בשמו הנני מבקש שברוחו וכוונתו של המנרס, שעמד באופן כה נפלא לעזרת יעודי הנביאים, לא יעשו הגבלות בעליה וברכישת קרקעות וברוח וכוונת המנרס תינתן האפשרות להקים בארץ זו, ארץ הנבחרת מאת ההשגחה העליונה, בית נכון לא רק לעם השם, כי אם גם לתורת השם.

אחת שאלתי — איתה אבקש — תנו עיניכם ולבבכם אל מצב וגורל רבבות אלפי ישראל, בנים הנרחים ממקום ירושת אבותיהם, אשר מאז הצהרת בלפר להגשמת שואיפתם ועיניהם נשואות עתה אל מע"ב, נא לא לאכזב תקוותם ובחכמת אלקים אשר בלבבכם תחפשו דרך לצאת ידי טובת כל התושבים לכרכה ולשלום. כל הארץ,

מפעלות מרכז חנוך התורה בא"י

כבר הודענו כי לפני איזה חדשים בא לאמריקה מנהל מרכז חנוך התורה בא"י הרב הגאון ר' שמואל גרוינימן שליט"א, ביחד עם גובר המרכז הגביר המפורסם באמריקה, מר. יוסף טראוויש נ"י, מעיר טאָלסע, שהתיישב זה כשנתיים בא"י. עלה בידו לארגן בנוי יארק ועד פעולי מגדולי הרבנים והעסקנים שיעורו על ירו בארגון עזרה לשלשים בתי הספר שנוסדו ונתמכים על ידי המרכז במושבות א"י.

הקדושה, יותר ממחצית מצוות התורה הן תלויות בארץ וא"א לקיימן בחו"ל,

כאשר לפני אלפים שנה בערך היה החלק היותר גדול של עם ישראל מוכרח לעזוב את הארץ מפני חמת החרב, ראה עם ישראל בזה לא רק את חורבנו הוא, כי אם סכנה לקיום התורה.

אם אסון אכזר הארץ היה רק חורבן העם, היה הוא בא לקצו במשך של דורות, וכגורל עמים רבים, אשר נטל עליהם להגלות באדמתם, היה גם עם ישראל נטמע לאט-לאט בין העמים המאושרים, וכגורל העמים ההם היה זכרו נשכח מהחיים.

רק התורה נתנת את הפתרון לחירת הדורות שבקיום עם ישראל למרות פיזורו במשך של שני אלפים שנה.

לא הקשרים עם העם והארץ נתנו את כח הסבלנות לפיזורי ישראל לעמוד בנסיונות העינויים הנוראים של אלפי שנות הגלות שאין דוגמתם בדברי הימים, את הפלא הגדול הזה היו יכולים להגשים רק מפני האמון ששמרו לאלקים, לתורת אלקיננו, ורק מפני שהתורה הזאת אינה יכולה להתקיים בשלימותה בלי עם ישראל ובלי ארץ הקדושה שמרו חלקי העם בארצות פזורים אימונים גם לעם וגם לארץ הקדושה והם משותפים באבלה של התורה, שיאיננה שלימה בשעה שהיא מרוחקת מארץ הקדושה, הם לא פסקו מלהרגיש גם את עצמם מהורסים בשעה שנמצאו מרוחקים מאדמת הקודש ולא פסקו מלראות את עצמם כבנים לארץ הקדושה ולצפות יום-יום מתוך נענועי נפש לשיבת ציון המיוערה להם על פי התורה והנביאים,

על יסוד הכרת המציאות שפזורי עם התורה מרגישו את עצמם עוד היום כבניה של הארץ הקדושה, נתנה הצהרת בלפור ומציאות זו צריכה לקבל על כל פנים אותה ההתחשבות הנותנת להמציאות, שגם הערבים, היושבים עתה בארץ רואים את עצמם קשורים אתה.

התורה הקדושה הועידה לעם ישראל את הארץ הקדושה, אולם מפני אותה התורה אנו מצוים לא לכבוש את ארץ ישראל ביד חזקה

זו ואין צורך לבאר שזוהו יסוד התורה ויסוד הישוב על סתרת הקודש.

אולם למען להתזיק את המרכז, לייסד בתי ת"ת בכל מקומות הישוב, הלא נחוצים אמצעים כבירים שיוכלו להתחרות עם ספריו תורה, אשר להם יש מקורים משלהם ומשל הממשלה, ולשומרי תורה אין שום מקור. והנני ממליץ על זה תמיד את הכתוב: "אפרים הרבה מזבחות לחטוא היו לו מזבחות לחטוא, אכתוב להם רובי תורתו כמו זר נחשבו", כי על מזבחות ובמות לחטוא לא יחסרו מקורים ומעינות, אך לרובי תורתו אין עושים ומעשים וכמו זר נחשבו.

והנה העומדים בראש המרכז מלאו את ידי חבר הוער ידירי הרה"ג מהור"ש גרוינימן ש' לנסוע לאה"ב לאמריקא לייסד שם מעמד קבוע להתזקת בתי ת"ת ומסודות המרכז.

והנני קורא יחד את הרבנים הגאונים שיחיו העומדים בראש המרכז, לאהב"ו באמריקה, אשר בימי סתלחטה והכבושים והגיוסות והתלאות היו נכס ולתפארת, ויחד עם פעולותיהם הכבירות לסובת אלפי רבבות אחיהם העשוקים והרצוצים, להתיותם סחרפת רעב, נתנו ידם להתזיק את אוצרות עמנו הרוחניים, ועד עתה חלק גדול מהכנסות הישיבות הוא מאמריקה, אשר על ידם יוכלו להמשיך עבודתם עבודת הקודש להפזיץ תורה ויראה בתפוצות ישראל. — גם עתה שימו לבכם להתזקת התנוך באה"ק, להפזיץ רשת של חדרים ות"ת בכל נקודות הישוב. השתתפו בהמפעל הגדול והקדוש מרכז התנוך התורה באה"ק, שיוכלו להתזיק מעמד ולהתפתח כראוי שיגדלו ויחנכו התלמידים על ברכי התורה והיראה, בניס נאמנים לעמנו ולתהו"ק שאיראו באור התורה, אשר מעט מהאור דותה תרכה מהחושך, שימו נא אחים יקרים את לבכם הסהור לענין הגדול הלזה, יסור תינוקות של בית רבן. השתתפו נא בכחכם ומאודכם בהמפעל הנכבד.

לבי לחוקקי ישראל להרכבים הגאונים שומרי משמרת הקודש, שימו לבכם למשאלות התורה, להציל את הישוב מידי סחרפו' ומגרפו'. קופו נא לעזרת גבורי החיל. היו נא מעורים לעזור בכה השפעתכם על ההסתדרות של עזרה ועל יחידו סגולה נדיבו עם אלקי אברהם, שישתתפו יחד בעבודת הקודש בארץ הקודש והו' ד' עמכם, וכל העוסקים בזה יחיו כמצדיקי הרבים אשר כוכבים וזהירו לזר דור. ומי יתן ויקיים בכו בקרוב כי מציון תצא תורה ודבר ד' וגו' והו' אור ברובו ככל ישראל בכל מקומות מושבותיהם, כמשאלות אסורי תקוה ובתוכם המצפה לישועה, הכותב ותוהם כ"ג שנת "עזרתך" לפ"ק ווילנא.

חיים עוזר גראדזענסקי

נחיצות קיומו של המרכז בולטת יותר מראי, כי מי שבקר ומבקר את ארצנו הקדושה עומד נבהל ונשתומם על החורבן וההרס במוסדות החנוך אשר השמאל פרש רשת לרגלי הפעוטות ומדעילים אותם בכפירה ומינות. מוסדות החנוך של הישוב הישן מפרפרים וקיומם בסכנה ובנקודות החדשות מקום אשר אחינו בני"י מפולין וליטא התיישבו בשנים האחרונות חסר לנמרי ת"ת וב"ס רתיים וליריהם מוכרחים לנפול בידי מהרסי הדת.

מרכז חנוך התורה שבראשו עומדים כל הרבנים הגאונים שבארצנו הק' הפיח איפוא רוח חיים ביחוד במושבות, אשר בעמל רב עלה בידו לפתוח ב"ס חרדי לנערים לחוד ולנערות לחוד. הלמודים נלמדים בשפת קרשנו על סתרת הקודש, זכפלים לתושי' בו, כי הושיבו מלמדי תינוקות מאחינו בני"י החרדים ששמשו בקודש במשרות אלו בערי הגולה וביניהם כמה רבנים משבי הגולה הלומדים עם החניכים גמרא ומשניות.

הרב ש. גרוינימן נ"י ידוע למדי במדינת אמריקה בתור מארגן בעל מרץ, נואם מצוין, ואהוב וחביב ליודעיו ומכיריו. לעבודת המרכז התמסר בכל חום לבו ודוכש לבבות לתורה זיר"ש בארצנו הקדושה. נתקבלו מכתבים מעוררים ע"ד פעולות המרכז מאת גאון דורנו רשכבה"ג מרן ד' חיים עוזר שליט"א מווילנא ומאת הגאון הגדול מהר"י ד"ר הרצוג שליט"א שליט"א הרב הראשי בירושלים עיה"ק.

מכתב מגאון הדור רבן של כל בני הגולה

מרן ר' חיים עוזר גראדזענסקי

מווילנא שליט"א.

הנה הגיעני קול קורא מרבני ארץ ישראל על דבר התיסדות מרכז חנוך התורה באה"ק אשר התאחדו שם כל גרולי התורה והיראה חרבים הגאונים שיחיו ואשר יבררו בדברים ברורים ומפורשים ע"ד נחיצות מרכז החנוך כלפי כבוש התפשים את החנוך ללא תורה ולא אמונה, ובדברים חוצבים להבות אש מעוררים לחזק את החנוך המסרתי ובקשוני לחלוות אתם יחד. ובאמת כל חקורא דבריהם יבהל וישתומם על מצב החנוך הפרוע לשמצה שם. ומי הוא אשר לו לב רגש ולא יתרגש לבלי לחלוות אתם ולבלי להמנות לדבר מצוה רבה

יהודי פולין

הצרות המרובות והמכאיבות של יהודי פולין אין לתאר, ביחוד גזירת השחיטה, אשר נפסקו פרנסת עשרות אלפי משפחות, קצבים, שובי"ם, רבנים, וכלי קודש. אשר כל פרנסתם היתה מזה. יהודי פולין במדינה זו צריכים לצאת ולעמוד על נפשם של אחינו יהודי פולין. ולעזור להמגבית הגדולה אשר נעשה ע"י הרונינט דיסט ריביושאן קאמיטי, אשר הכטיחו לבוא לעזרת יהודי פולין.

גזירת השחיטה הביאה שאלה גדולה לשאלת הניקור של חלק האחורים, ואגודת הרבנים רפויילין, אינם מסכימים לעשות הניקור, מפאת כי לא נמצאו מנקרים כאלו, ויש חשש ומכשול גדול בזה.

הגאון האמתי רשכבה"ג הרב ר' חיים עוזר שליט"א מוילנה, יצא בקול קורא הנוגע על מצב הכשרות בפולין.

על דבר הכשרות

הנה מיום הראשון לשנת האזרחים יתחילו להנהיג את גזרת הגבלת השחיטה שיצאה מבתי המחוקקים, ביחד עם תוספת חומרות וגזירות קשות. ואם מתחלה אשתקד בעת הכנסת הצעת החוק בהסיום הי' זה תחת מסוה הרחמנות וצער בעלי חיים, אשר משנאתם לרת קרשנו מצאו, כי השחיטה היא הטביחה היותר נרועה מכל מיני טביחות והריגות, הנה עתה הלא בולט גלוי ואשר יאמרו מפורש, כי כונתם להוציא מסחר הבשר מירי היהודים ועל ידי זה יוכרת אוכל מרבבות נפשות ישראל, אשר נתפרנסו מעמלם בענה זה. ובאשר קפוץ בעיני שונאינו רובי אוכלסי ישראל במדינת פולין, מנמתם להצר צעדי אחינו שיוכרחו להגלות ולהרחיק נרוד, אם כי יודעים הם בעצמם שאין שום מקום מקלט בטוח ושערי המדינות ננעלים.

והנה עם ישראל עומד כעת בפני נסינות קשים ומרים, והמשטמה רבה מאדה"ק ובתפוצות הגולה במזרח ובמערב, ובאיזו מדינות נתחדש הצרות. והתלאות כביסי הבינים, חותדים תחת

מוסדות החנוך של מרכז חנוך התורה בארץ ישראל:

תלמוד תורה בשכונת התקוה בתל אביב; תלמוד תורה ברמת גן; תלמוד תורה בשכונת מגדיל; בית ספר לילדות "בית יעקב" בכפר סבא; תלמוד תורה בשכונת מונטיפיורי על ידי רמת גן; תלמוד תורה בשכונת גרין שנהרס בעקב המאורעות; תלמוד תורה ברעננה; תלמוד תורה בנתניה; תלמוד תורה בכרכור; תלמוד תורה בזכרון יעקב; תלמוד תורה בגבעת רמב"ם — שכונת שיינקין; בית ספר "בית יעקב" בחיפה; תלמוד תורה ב"התישבות הדרום" (אגודת בנק); תלמוד תורה בשכונת שפירא כעת ברחוב צלנוב בת"א; גן ילדות בשכונת שפירא בת"א; נתוספה כתה גבוה לתלמוד תורה בראשון לציון; ישיבת בחיפה; תלמוד תורה בגבעת שאול, ירושלים.

נתמכים ע"י מרכז חנוך התורה: א) תלמוד תורה בפתח תקוה, ב) בית יעקב בפתח תקוה, ג) תלמוד תורה בכני ברק, ד) ישיבת קטנה בכני ברק, ה) בית יעקב בזכרון מאיר, ו) תלמוד תורה בכפר סבא, ז) תלמוד תורה בהרצלי', ח) בית יעקב בהרצלי', ט) תלמוד תורה בכפר עטא, יוד) בית יעקב בכפר עטא, ע"י חיפה.

מוסרים לנו שבקיץ הבא תבוא לאמריקה דלנצ'י מגדולי התורה בארצנו הק' לשם השגת עזרה למוסדות מרכז חנוך התורה והישוב הישן. אדריסת מרכז החנוך באמריקה היא בכראדוויי מענטראל האַטעל 673 בראדוויי, ניו יארק.

ראש רבני ארץ ישראל

הגאון הגדול הרב רי"א הערצוג שליט"א, כבר בא לארץ ישראל, וכבוד גדול עשו לו, ובבית הכנסת הגדול "חורבת רבי יהודה החסיד" אשר ברחוב היהודים בעיר העתיקה, לשם נאספו ובאו גדולי הרבנים של ירושלים. ושם נערך בחגיגה גדולה המסירת כתב הרבנות באופן רשמי. נאומי ברכה קצרים ויפים נשמעו.

הגאון רי"א הערצוג שליט"א השמיע בנאומו, "כי השופטים את עם ישראל צריכים להתרומם מעל כל אינטריגנות ולהתעלות למרום השקפה היסטורית ומוסרית ונבואית. אחת היא לנו ארץ ישראל, קרא הרב בהוד קולו, שנמסרה לנו מפי הגבורה ועליה לא נוותר".

דת קרשנו ומחריבים יסודות האיקונומיים. גם במדינתנו ענפי הכלכלה מתמעטים לרגל המשבר הכללי וההגבלות, ואתם השנאה הכבושה שמפיצים צוררי ישראל. ועתה נוספה לנו גזירת הנבלת השחיטה, אשר רבבות משפחות ישראל, הקצבים והפועלים וגם השוחטים ישארו פתאום בלי שום מעמד ומצב וידעבו ללחם. הבשר יתיקר מאד, וזה יהי' גם לפוקה ולמכשול להכשרות, הן מצד יוקר הבשר וההגבלות, והן מצד עניני הניקור של בשר אחודיים אשר לעת עתה אין מנקרים ואין משגיחים היודעים את הניקור.

לא נוכל לכתוב שנים עד עתה לא עמד ענין הכשרות על הגובה הראוי כאשר מאז ומלפנים, כאשר חלק מהקצבים והפועלים והשוחטים השמאלים הכשילו את הרבים, והקונים לא שמעו לאזהרות הרבות ולא דקדקו כהוגן, ומי יודע אם לא זאת היתה בעוכרינו שבאה עלינו הצדה הזאת, גזירת הגבלת השחיטה הנוגעת עד הנפש.

אם אמנם גם מלפנים בישראל בתקופת התלמוד גזרו גזרה על השחיטה (יבמות ס"ג ע"ב) "גזרו על הבשר מפני המתנות" ופירש"י "שלא יאכלו בשר שחוטא", וכן בחושן משפט סי' קס"ג סעי' ב' ברמ"א "או אסרו השחיטה" (מתשו' הרשב"א), אבל אז היתה האמונה הטהורה מושרשה בקרב אחינו והקיפה את כל שדרות עמנו, והמון בית ישראל אשר על כתפו נשא בלחות ועריצות הגלגל נשאר בזהרו ותומתו, באמונת אומן בר' ובתורתו, וכל דוחות שבעולם לא הזיזו אותו ממקומו, ולא עלה על הדעת שיאכלו בשר נבלה וטריפה. אבל בימינו אלה, אשר המצב הרוחני ירד פלאים, רבו התועים והמתעים אשר ללא אמונה נברו בארץ, ורבה העזובה ההפקרות וההוללות, הלא הסכנה גדולה להכשרות, אם לא נקדים בעוד מועד לגרור נדר ולעמוד בפרץ.

אמנם כן עלינו להכיר את אשר עוינו עד עתה, ורוקא בשעת הגזירה על אחינו לכל פלוגותיו להתאמץ ביתר שאת ויתר עז לעמוד בנסיון ולהתרחס מכשר פגולים שלא נשחט ולא נתנקר כראוי תחת השגחה מעולה. וגם אלה מאחינו אשר מסכות והשקפות שונות התרחסו

אחים אהובים! הנה אבותינו ורבותינו מסרו נפשו מרור דור על השחיטה ועל הזהירות ממאכלות אסורות, שזהו מיסודות התורה וקרושת עם ישראל, גם אנחנו כל נזיח עניני הכשרות ונעשה כל מאמצינו לחזק את הכשרות ולעמוד בנסיון.

ואתם הרבנים מאורי ישראל, אשר תמיד עמדתם בפרץ ואשר זאת היא תעודתכם יחובתכם הקרושה, גם עתה חובה כפולה מוטלת עליכם לעמוד על המשמר, לרבר השכם ודבר ולרוש ברכים לפני העם, וביחד עם תלמידי חכמים יחירי סגולה ועסקניו שבעיד תעשו כל אשר ביכלתוכם. לחזק בכל מיני חזק האפשרים ע"פ דת, למנוע ממאכלות אסורות ולהמשיך טהרת וקרושת ישראל.

הבה נסוה, אשר בזכות שמירת הכשרות יעמוד לנו צוד ישראל וגואלו, וגזירה עבירא רבטלה, ויטהר לרוחתנו וישועתנו, ושיב שבות עמו כמשאלות אסירי תקוה ובתוכם המצפה לישועה הכו"ח טו"ב טבת "עזרתך" לפ"ק ויילנא.

חיים עוזר גראדזענסקי

סימן ס"ד ברין טעות בשליחות

(המשך משנה י' חוברת י' סימן נ"ח)

אשר עצם מהות של איסורי ערוה הוא איסור חפצא כלומר כי אשה זאת אסורה להאיש הזה. אך לפי שבארנו לעיל כי טעות מצד השליח מבטל את השליחות רק במקום שיש חלות דיני שליחות ומסירת כח מהמשלח להשליח א"כ אין לאמר כדברי הגאון א"ש בזה כי טעות מצד העדים יבטל את שליחות העדים והוה ליה גם בלי עדים כי גם לרעת הסוברים כי עדי הגט הם שלוחי הבעל אבל אין לאמר בזה כי יש עליהם חלות דין שליחות והבעל מסר להם כחו ורשותו לגרושין כי העדים אינם פועלים בחלות הגרושין וגם לא שייך לאמר כי הם נעשים עדים ע"י כח והרשאת הבעלים הם נעשים עדים בכח ראייתם את מעשה הגרושין או בזה שחותמין על הגט הנכתב בציווי הבעל אשר זו היא עובדא ואין מה לבטלה ומה שאמרינן כי הם שלוחי הבעל כי בראייתם הם פועלים על דין אישות של הבעל ומי שפועל כמעשיו על דין של חבירו הוא צריך הורמנא ורשות ממי שפועל בערו כמו דין שלוחו של בעל הממון לרעת הירושלמי אבל עם ההורמנא ורשות מצד הבעל יש אז ראייתם היא עובדא של מציאות ואין לבטלה וזה לענ"ד נכון.

והנה הגאון עוניו"ט פביא ראה מרבני הריטב"א קידושין פ"ב ע"ב כי הוא סובר כי טעות בשליחות מצד השליח מבטל את השליחות וז"ל הריטב"א ותדע דאפילו בשוגג שייך האי טעמא דאנן אמרינן אילו ידע האי שליח דהקדש הוא לא הוה ליה שליח כי דברי הרב שומעים והו"ל שליח בטעות ובטל שליחותו וחשוב כעשה בעצמו בשוגג כנ"ל עכ"ל הריטב"א ז"ל וא"כ לכאורה נראה מהריטב"א ז"ל כי דעתו כי טעות מצד השליח מבטל את השליחות ועלינו לאמר יחלוק על דעת התוס' בזה אבל לענ"ד כשתדקדק אין דאיה כלל כי הריטב"א יחלוק על התוספות לענ"ד יש לדרקדק בדברי הריטב"א למה ליה למימר כי דברי הרב שומעים אם דעתו לאמר כמו שמפרש הגאון העוניו"ט כי טעות השליח יבטל את השליחות הלא היה ליה למימר פשוט כי לו ידע השליח שהוא של הקדש לא רצה להיות שליח כי לא רצה לעבור עבירה כי הש"ס מביא את הטעם של דברי הרב על מזיד אשר

והנה בעדים שחתמו על גט שנסדר לגרש בעל כרחו של המתגרשת והעדים לא ידעו מזה דין הגאון בעל א"ש לפסל את הגט לפי דעת הראשונים אשר עדי הגט הם שלוחי הבעל וצריך כי הבעל ימנה אותם לשלוחיו א"כ לו ידעו מזה כי הגט הוא בעל כרחו בודאי לא רצו להיות שלוחיו כי חדרגמ"ה הוא גם על העדים וא"כ הוא גם בלי עדים והגט פסול (והגאון דין בזה כי לפי דעת הסוברים כי חדרגמ"ה הוא רק איסור דרבנן ולפי דעת הנתיבות בס' רל"ד כי עבירה דרבנן בשוגג אינה נקראת עבירה והמכשיל את חבירו באיסור דרבנן בשוגג אינו נקרא מכשילו באיסור וא"כ לפי זה אין לפסל את הגט כי העדים לא עשו כל איסור בעת שהיו שוגגים אך הגאון א"ש מרחח את דברי הנתיבות מפסק הרמב"ם הל' א"ב הל' י"ב הנא על ערוה מן עריות במתעסק אע"פ שאין כונתו לכך חייב וכן בחיבי לאוין וכן בשניות והראב"ה השיגו בחיבי לאוין איזה קרבן יש כאן וה"ה כתב כי זה בודאי טעות סופר אך הכ"ס ישיב כי כונת רבינו לענין כפרת עונש וכן בשניות צריך כפרה, הרי רשונג צריך כפרה וחייב לשמים גם בשניות אשר הוא רק איסור דרבנן ומפורש שלא כהנתיבות ואי משום דשניא עריות שכן נהנה הלא הנתיבות בעצמו נבי נהנה באכל האיסור דר"ס נהנה כתב שמה שאכל אכל, ואינו מנכה לו מאומה וע"כ דלאו משום הך טעמא הוא.

והנה לענ"ד אפשר לחלק בזה ולאמר כי מפסק הרמב"ם הנזכר לא יהיה סתירה להנתיבות כי הסכר דברי הנתיבות הוא כי איסורי דרבנן הם רק איסור גבדא, כלומר רק על הפעולה ולא על חפצא ולזאת בשוגג אשר האדם לא עשה עבירה אין צריך כפרה כי החפצא בעצמו אינו אסור אבל זה שייך לאמר רק על שאר איסורים אבל לא על איסורי ערוה

אנחנו רואים כי הוא עושה את העבירה על כל זה אמרינן כי עושה לא מצד ציוויו של המשלח כי דברי הרב שומעים אבל על שונג הלא בפשטות לאמר כי לו יהע מעבירה לא רצה להיות שליח ואין צריכין כלל למעם של דברי הרב אבל לענ"ד ביאור הריטב"א הוא כן כי לו היה אמרינן כי בשונג יש שליח לר"ע הלא אז היה לנו לפרש את דברי הש"ס דברי הרב שומעים לא כי התורה לא נתנה כח שליחות בד"ע כי הלא בשונג יש שליח אם כי הוא ר"ע אע"כ עלינו לפרש כי מצד דעת השליח נגעה בה, כלומר כי צריכים בשליחות נמירת דעת של השליח וא"כ אז היה טעות מצד השליח מבטל את השליחות אבל לפי האמת לדעת הריטב"א

כי גם בשונג אין שליח לר"ע אז אין כל דאיה כי לדין שליחות צריכין נמירה דעת מצד השליח לעשות את השליחות בעד המשלח אם רק במציאות היה הרב כן כי השליח עשה את השליחות בציווי המשלח השליחות קיימת גם אם היה טעות מצד השליח ורש"י ותוס' אם כי סוברים כי בשונג יש שליח לר"ע על כל זה אינם לומדים את דברי הש"ס דברי הרב ודברי התלמיד מי שומעים לאמר בזה כי צריכין לשליחות נמירת דעת מצד השליח כי הלא הם סוברים כי טעות מצד השליח אינו מבטל את השליחות, רק מבארים כי על עברה רצון התורה במזיד דוקא לא נתנה התורה כח שליחות. ואם כן לפי מה שבארנו גם הריטב"א לפי המסקנא לא יחלוק על סברת התוספות כי טעות מצד השליח אינו מבטל את השליחות.

הנה מכל האמור יוצא לנו כי טעות מצד השליח במעשה השליחות אינה מבטלת את השליחות כי מפורש בתוס' ב"ס וקידושין הנ"ל ואין לנו כל דאיה כי מי מהראשונים יחלוק על זה אכל זה רק בסוג שליחות של פעולה גדרתא אשר אין בה כח דין פרטי של אישות המשלח ואין בה מסירת כח מהמשלח להשליח אבל שליחות של גרושין וקידושין וקנינים אשר יש בה מסירת כח מהמשלח להשליח וחלות דיני שליחות אז טעות מצד השליח גם כן מבטל את השליחות רק שליחות של ערי הנט להראשונים

(המשך יבא)
אשר ניסן הלוי לעוויטאן

בהרב הרי"מ ז"ל

לפנים רב ור"מ בשאבל ליטא

סימן ס"ה בדיני כבוד

נשאלתי, בדבר המוכרי כבדים שנתוודע שמשקיעין הכבדים בדם ומשהין אותן עד שנתיבש הדם שעל פניהן ומחליטין אותן אח"כ כדי שיהי' נראין יפות ונשאלתי מה דין הכבוד בזה ואי אריך למעבר הכי.

הנה דין הכבוד מבוואר ביו"ד סי' ע"ו סעיף א' דאם נצלה הכבוד בלי הרחה מקורם אסורה דלא אמרינן בדם בעין "ממש" נודא מישאב שאיב עי' בש"ך שם ס"ק ט' ואם הריחו הכבוד קודם צליה אפילו הרחה טועטת "בשפשוף בעלמא עד שיצאו המים בלי מראות דם" בלשון הרשב"א חולין דף ח' הכבוד מותרת כמבוואר בש"ך סי' ס"ט ס"ק ה' וס"ק י"ד. אבל אי לא שפכו עליה מים רק בהעברה בעלמא הוי כלא הורח כלל והכבוד אסורה וכל זה פשוט וברור א"צ לפנים.

במחכ"ת נכתב שלא ברקדוק, דמשמע מלשונו דבכל כבוד אם נצלה בלי הרחה מקורם אסורה, דו"א דמבוואר להדיא ביו"ד שם ובש"ך, דאם נצלה בלי הרחה מקורם מותרת, דדם שעל פניו אינו דם בעין ממש, ועי"ש בפמ"ג, ובטח כוונתו על שאלה זו דנכלע דם בעין ממקום אחר, וזהו דם בעין ממש דאם נצלה בלא הרחה מקורם אסורה, אמנם לפע"ד רבוה אי אפשר לסמוך על המנהג שהנהנו להדיח כל כבוד קודם צליה דסני בהרחה מועטת. ובזה בעינן הרחה היטיב, ולכן צריכין מן הדין להודיע להפונה שיעשה באלו הכבדים הרחה נמורה לפני הצליה.

העורך והמגיד

דזה לשון הירושלמי ר' יוסי ורשב"ג אמרו דבר אחד כמה דר"י אמר אין אנו אחראין לרמאין כן רשב"ג אומר אין אנו אחראין לרמאין, מסתברא ר' יוסי יודי לרשב"ג, רשב"ג לא יודי לר' יוסי וכו' רשב"ג לא יודי לר' יוסי אין דרך חבר להיות מוציא מביתו דבר שאינו מתוקן ע"בל הירושלמי וא"כ אדרבא מכבאר דמסקנת הירושלמי הוא דרשב"ג פליגי על ר' יוסי ומ"ל דבאמת אנו אחראין אף לרמאין ורק בכרם דאין הבעלים עושים מאומה והלוקחים באים מעצמם ואוכלים לכן אין אנו אחראין לגולנים. אבל בפונדקית שהחבר נותן בידו להפונדקית מחויב לעשר כרי שלא תבוא לידי איסור אף דהוי רמאין ועי' בשנות אלי' להגר"א ז"ל במקומו ובמרח"פ שם וא"כ פסקי הרמב"ם צודקים מאוד כמסקנת הירושלמי וז"פ וא"כ ממילא הני מוכרי כבדא שמוכרים ונותנים בידיהם הכבדים להקונים בודאי דקא עבדי איסורא. ואף דבירושלמי הנ"ל נקט הלשון אין דרך, מ"מ ברור דהוי איסור לעשות וזוה מצינו בהרבה מקומות בש"ס דנקט הלשון אין דרך אף דהוי איסור גמור עי' במס' מע"ש פ"ד משנה ו' וה"ה הכא הוי איסור גמור אף דאפסי בלשון אין דרך וז"ב. ועי' בר"ש ורע"ב במשנה דרמאי הנ"ל דמפרשי דפלוגתת הת"ק ור' יוסי הוא רק אין הפונדקית מתכוונת לגזול אבל היכא דמתכוונת לגזול גם הת"ק מודי דאין אנו אחראין לרמאין עי' בתיו"ט שם שהאריך בזה ולדבריהם כ"ע מודי דאין אנו אחראין לרמאין אף היכא דנותן בידו כהך דמאי וצ"ל לפי"ז דהפירוש בירושלמי דהטסתברא הוא רק דיתוי אבל לאמת הל' בהס"ד דר"י ורשב"ג אמרו דבר אחד. עיש"ה וחבין ובכל זאת נראה דגם לשיטתם דוקא בהך דכרם רבעי דהוי גולנין ורשע דחמס מיקרי וכן בפונדקית אי מחלפא הוי איסור גזילה בזה שייך לומר דאין אנו אחראין לגולנים לבל בנ"ד דהקונים לא עשו שום איסור כמה שאין מחיחין קודם הצליה רק מנהג בעלמא בודאי ל"ש לקרותן בשביל זה "רמאין" ובכה"ל בודאי דאנו אחראין לשומרן שלא יאכלו לאיסור דם.

וראי' ברורה לזה מהך משנה גופא דכרם רבעי מצוינין אותן, וקשיא דמאי מהני מה שמצוינין

אמנם אי מותר לעשות בן למבור הכבדים בלי להודיע להקונה שנשרו בדם, הנה לכאורה לפ"מ דמכבאר בש"ך סי' ע"ג ס"ק י"ט בשם הת"ת דגוהנין להדיח כל בבר קודם הצליה, א"כ אין באן שום מכשול בזה ששורין אותה בדם דהרי הקונה ידיח קודם הצליה ואז יעביר גם דם זה מעל הכבד ואי דאולי יאדע שלא ידיח קודם הצליה אין המוכרי בכדים דק' אחראין למי שאינו עושה כדן ודמאי להא דמכבאר במשנה ה' פרק ג' דמס' הפונדקית מעשר מה שהוא נותן לה ומה שהוא נוטל הימנה אר"י אין אנו אחראין לרמאין אינו מעשר אלא מה שהוא נוטל הימנה בלבד עי"ש והיינו כיון דהפונדקית אינה דשאה להחליף אין עלינו האחריות לשטרה שלא תאכל שאינו מעושר ובמס' ב"ק דף ס"ט ארשב"ג בד"א בשביעית דהפקד ניהו אבל בשאר שני שבוע הלעיטוהו לרשע וכו'. וברש"י שם ד"ה אבל בשאר שני שבוע שהן באים לגזול יניחם ויאכל דבר איסור עיש"ה היינו ג"כ מהאי טעמא דאין אחריות העושים שלא כדן עלינו.

אולם אחה"ע הדבר ברור, שמוכרי כבדים הנ"ל איסורא קא עבדי ומלבר איסור גניבת הרעת שיש בזה כמכבאר בש"ס ב"מ דף ס' ובדמב"ם פי"ח מהלכות מכירה הלכה י"א אין שורין הבשר במים שיהא נראה לכן ושמן עיש"ה. הנה הם ממבשילי הרבים, דהרי נבי פונדקית במשנה דרמאי הנ"ל באמת אין הלכה כר"י במכבאר בפוה"מ שם ובדמב"ם פי"א מהלכות מעשר הלכה י"ב דמעשר את שהוא נותן לה בת"ק דר' יוסי ומכבאר דאנו אחראין אף לרמאין.

ואף דלכאורה דברי הרמב"ם תמוהין דהרי בפ"ט מהלכות מע"ש הלכה ז' פסק דרק בשביעות מצוינין כרם רבעי והיינו כרשב"ג דמס' ב"ק דף ס"ט דהלעיטוהו לרשע. והרי מכבאר בירושלמי דמאי פ"ג הובא בר"ש במשנה הנ"ל מכבאר דר' יוסי ורשב"ג אמרו דבר אחד וא"כ אמאי פסקו גבי פונדקית דלא כר"י וכבר תמה בזה בתשובות בי"צ או"ח ס"י. אולם במח"כ הגאון האדיר הזה לא ראה בגוף הירושלמי הך כפי שהעתיק הר"ש אבל המעיין בירושלמי יראה דדברי הרמב"ם נבונים וברורים

דרבנן לא הוי רק איסורי גברא ואין על התפץ שם רק האיסור על האדם וממילא בשונג א"צ כפרה ולא הוי אכילת איסור והדברים עתיקין. ולכאורה יפלא לפי"ו אנן האיך אכלינן בשרא ולא חשינן דילמא הבשר הוא מבהמה שלא נבדקה כראוי וכדומה דל"ה רק איסור דרבנן כמבואר בחו"מ סי' רל"ד בשם הריב"ש ואין לומר דסמכינן על חזקת כשרות של הטבח דבודאי לא יעבור על לפ"ע להאכיל אותנו דבר האסור, זה אינו דהא הטבח אינו עובר שום איסור בזה דכיון דאנחנו שונגין וא"צ כפרה משום דלא הוי אכילת איסור כלל א"כ גם אינו עושה איסור בזה כיון שאינו גורם לנו שום מכשול באכילת איסור וא"כ לפ"ע לומר דסמכינן על חזקת כשרות שלו דעי"ז לא איתרע כלל החזקת כשרות שלו כמובן וא"כ האיך אנו קונים בשרא.

ובזכרוני שכבר העיר בכעין זה הגאון מלכו"ב ז"ל בספרו תשו' מהרי"א.

אך נראה ברור דאף דלא הוי אכילת איסור מ"מ עבר הטבח על איסור גניבת הדעת דהרי אנו סובדין שהבשר הוא כשר ממש וא"כ שוב איכא חזקת כשרות דבודאי לא יעבור על איסור גניבת הדעת ולכך אכלינן בשרא. ולפי"ו הני מוכרי כבדא רק דעברי בשאט נפש על איסור גניבת הדעת שוב אי אפשר לסמוך עליהן לקנות אצלם בשר דדילמא הוא מבהמה שלא נבדקה כראוי או שארי איסורי דרבנן דהא חשודי על גניבת הדעת. אך מה שיש לעיין בזה הוא מדברי הש"ס יבמות קי"ד גבי קטן אוכל נבילות דמייתי קרא דלא תאכלם שרצים קרי כי' לא תאכילום, והיינו דאסור ליתן לקטן לאכול דבר איסור והרי הקטן אינו בר חיובא וא"צ כפרה על אכילתו אף כשיגדיל ובכ"ז אסור להאכילו איסור א"כ גם במאכיל לחבירו איסור בשונג אף דא"צ כפרה והוי כקטן לענין זה מ"מ איכא איסור על המאכיל ואולי יש לחלק דשם הוי אכילת איסור ורק דהקטן אינו בר חיובא ולכך אסרה התורה אבל כאן הוי אכילת היתר דכרכי הנתיבות הנ"ל ושפיר י"ל דליכא איסור על המאכיל בזה. ויש להאריך עוד בזה ואכ"מ ומכל הנ"ל נראה ברור דהני מוכרי כבדא איסורי

אותו הרי ממנ"פ אם הם חשודין על איסור ערלה א"כ אין שום תועלת בזה שמציינין דאף שיראו שהוא ערלה מ"מ לא יפרשו, ואי דאין חשודין לעבור על איסור ערלה א"כ גם בלא הציון יפרשו מספק דילמא הוא ערלה דהא ספק ערלה בא"י אסור כמבואר במס' ערלה פ"ג משנה ז'. ואף דכיון דרוכ אילנות אינם של ערלה להכי אזלינן כתר רוכא ומותר מספק דהא הוי קבוע וכל קבוע כמע"מ דמי ומאי מהני הציון וצ"ל דאף דחשודו לאכול ספק ערלה אבל מודאי איסור לא יאכלו ולהכי צריך לציון. אבל אכתי יקשה דס"ל דבשאר שני שבוע אין מציינין והיינו משום דאין אנו אחראין לגזלנים והלעיטהו לרשע א"כ גם בשביעית נופא א"צ לציון דהא הוי רשע דאינו חושש לספק איסור תורה דהא קבוע הוי מה"ת כמבואר בש"ס כתובות וביור"ד סי' ק"י להלכה עי"ש והוא תמי' גדולה. ומוכח מזה דרוקא היכא דעברי על איסור גזל החמור אז שייך הלעיטהו לרשע ואין אנו אחראין לרמאין אבל בעושה איסור קל שפיר אנו אחראין לשמרו שלא יבוא לאיסור חמור ולכך אף דחשודי לעבור על ספק איסור ערלה מחוייבין לציון וז"ב.

ועפי"ז יהל לנו אור בהבנת דברי הרמב"ם בפיה"מ במס' מע"ש פ"ח משנ א' אהא דקאמר רשב"ג דבשאר שני שבוע א"צ לציון ועי"ז כתב וז"ל ואין לנו לעשות תקנה לגזלן שלא יבוא לירי מכשול שעון הגזלנות יותר גדול מכל והרבר תמוה דאמאי הוסיף פיה"מ טעם לדברי רשב"ג שאינו מפורש כלל בדבריו עי"ש והנה"ל דבריו נכונים מאוד דע"כ לומר דרשב"ג רק בעון גזילה קאמר דהלעיטהו דאל"כ אין חילוק בין שביעית לשאר שני שבוע ורוק היטב בזה.

ומעתה מבואר דבג"ד לכו"ע לא הוי הקונים בגדר רשע ודמאין ע"כ בודאי דאנו אחראין להן לשומדן שלא יבוא לירי איסור דס וז"ב.

ועדיפא מני' נראה דהני מוכרי כבדא אכדו נאמנותן לאיסור לקנות מהם שום דבר הצריך שחיטה ובריקה. דהנה גודע שי' הנתיבות חו"מ סי' רל"ד דהאוכל איסור דרבנן בשונג א"צ כפרה משום דלא הוי אכילה בשונג עי"ש והאחרונים אסברו לה משום דכל איסורי

קאמר הנמרא מפורש שפסול בבמה בזבחים ט"ו א' קאמר מה להצד השווה שבהן שכן לא הותרו בבמה טמא ובעל מום חזינן מפורש שטמא ובעלי מומים פסולין בבמה קשה לי מדוע? ועי' במשנה למלך בהלכות קרבן פסח שמעורר זה. וחפץ להביא ראיה מהראב"ד שטמא כשר בבמה ונעלם ממנו נמרא מפורשת ט"ז בזבחים.

לכן נראה לי לאמר דבר חדש. הנה בכל הפסולים שמנה התנא במשנה בזבחים שפסולים לעבוד עבודה כמו זר ומחוסר בגדים ושלא רחץ ידים ורגלים, ועור השניים במשנתנו שמחללים עבודה החילול לבא מצד האיסור כמו שקאמר הנמרא מפורש אישכחן אסור חילול מנלן חזינן שכל הפסולים שמחללין עבודה החילול בא מטעם איסור וא"כ נוכח לאמר שהתורה אסרה רק בבית המקדש אבל לא בבמה כמו שקאמר הספרא וזרק הכהן את הדרם על מזבח ד' זריקת כהן במזבח ד' אבל לא בבמה לכן כל הפסולים כשרים בבמה. אבל בטמא ובעל מום מצינו מפורש בקרא שמחללין עבודה רשם החילול בא לא מצד האיסור רק החילול קאמר הפסוק מפורש עיין בפי אמור כ"ב ג', כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לד' וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ולא יחללו את שם קדשי ע"ש. וכן נבי בעל מום כתב "אך אל הפרכת לא יבאו ואל המזבח לא יגש כי מום בו ולא יחלל את מקדשי" חזינן מפורש שנבי טמא ובעל מום קאמר התורה לשון חילול לכן הם מחללין ג"כ בבמה.

ובזה ניחא דקאמר הנמרא בזבחים ט"ז נבי אונן מאן לימא לן דאונן אסור בבמה דלמא שרי בבמה. חזינן שהנמרא גופא מסתפק אם אונן כשר בבמה או אסור בבמה ובאמת לא מצינו בשום מקום בש"ס שהנמרא יאמר בזה הלשון. משום מה שאונן מחלל עבודה אפשר לאמר מטעם אסור או משום שהוא מחלל עבודה ובנמרא זבחים ט"ז יש שתי לשונות שאונן פסול ומן המקדש לא יצא ולא יחלל הא אחר שלא יצא חילול זה הוא חילול בפירוש נבי אונן אבל יש עוד טעם שאונן פסול רבי אלעזר אמר מהכא הן הקריבו אני הקרבתי וזה הוא אסור

קא עברי ומוטל על המשגיחים שנותנין את חתימתן על הכבדים להזהירם שאל ידאנו לעשות כן ואם לא ישמעו אז יאסרו לקנות אצלן יותר. והנה לענין אי יכולים הקונים שקנו אצלם כבדים לתבוע מהן להחזיר להם הדמים כמו בסוכר דבר האסור דמבואר בסי' רל"ד הנ"ל דמחויב להחזיר, נראה פשוט דהמוכרים פטורים מלשלם דהרי ל"ה רק איסור דרבנן דרם שצאלא או בשלל ל"ה רק מדרבנן ובאיסור דרבנן א"ח להחזיר עי"ש בסי' חנ"ל ואף אי יתודע שהרם הי' מבהמה טמאה רבזה הוי איסור תורה או משום דאיסור טמאה קדים אי משום דשנתבשל ופקע איסור דם חל איסור טמאה עי' בש"ס זבחים ט"ה בגליון הש"ס מ"מ פטורי מלשלם רמצי אמרי להקונים דאינהו דאפסיר אנפשי' שלא הדיחו קודם הצליה ורמיא להא דמבואר בש"ס ב"ק כ"ד שיסחו הוא בעצמו פטור מ"ט כל המשנה ובא אחר ושונה בו פטור וכן איפסק להלכה עי' בחו"מ סימן שצ"ה וחזינן מזה דאף דהראשון פשע במה שלא שמרו מ"מ כיון שהשני שינה ג"כ במה ששיסחו ע"כ פטור וא"כ ה"ה הכא דאף דהמוכרים פשעו בזה שלא הודיעו שגשרה בדם מ"מ כיון שהקונה שינה בו שלא הדיחו כמנהג פטורין המוכרים לשלם.

יהושע נבימעל

רב עדת ישרון בווייליאמסבורג, ברוקלין
מלפנים האב"ד בסעלעמיו, בוקבינה

סימן ס"ז

בדין במה קטנה בעת היתר הבמות

הנה הספרא בפ' אחרי הלכה ט' מביא "וזרק הכהן את הדרם על מזבח ד' קאמר זריקת כהן במזבח ואין זריקת כהן בבמה הא לא אף הנרים אף הנשים אף העברים כשרים בבמה חזינן מהספרא שכל הפסולים כשרים בבמה אם נרים כשרים זר ומחוסר בגדים ושלא רחץ ידים ורגלים בודאי כשרים נמצא הפסולים שהמשנה חושב בזבחים פרק ב' כשרים בבמה וקשה טובא על המשנה במסכת זבחים דף קי"ג דאמר דטמא פסול בבמה וכן בעל מום

לכן אפשר שאונן כשר גבי כמה לכן קאמר הגמרא ומאן לימא לן ראונו אסור בבמה שהגמרא מסתפק מאי זה נלמד אונן שפסול או מהחלול או מהאיסור אי מהחלול או פסול בבמה אבל אי ילפינן מהאיסור אז כשר בבמה. וברוך זה אתי שפיר גמרא בזכחים ק"כ ופליגי רב ושמואל בשחיטת לילה בבמת יחיד

חר אמר כשר וחד אמר פסול, וצריך להבין סברתם מדוע דוקא בשחיטת לילה פליגי ולא בכל הפסולים ונ"כ באיזה סברה פליגי רב ושמואל? ולפי דברי אתי שפיר. הנה מה שפסול בלילה לעבוד ילפינן מביום צותו שכשר רק ביום ולא כלילה ולכן פליגי רב ושמואל מה שאסרה התורה הלילה הוא משום שלילה לאו זמן קרבן, ביום ולא כלילה, נמצא שהפסול לילה לא מטעם אסור רק שלילה לאו זמן עבודה א"כ גבי כמה נ"כ לאו זמן עבודה ופסול בבמה אבל אי אמרינן שלילה אסרה התורה לא משום שלילה לאו זמן קרבן רק התורה אסרה כלילה גבי קרבן אז נוכח לאמר שלגבי כמה לא אסרה התורה לכן סובר ששחיטת כמה כלילה כשר כמו שכתבנו וזה פשוט.

חנוך הענך סיננער

רב ואב"ד בלאס ארזשעלאָס, קאָל.

סימן ס"ז

בדין פשרה צריכה קנין

שאלה: בכתי דינים כאן בא"י הנוג, אשר קורם בירור המטפט חותמים א"ע הבעלי דינים על הצהרה בנוסח זה: אנתנו החתומים מטה מצהירים בזה כי מוסרים אנתנו את דבר בירור הסכסוכים שבנינו בדבר . . . על סכום כך וכך (מפרטים התביעה או הסכום) לכבוד הרבנים וכל פסק דין שיצא מירם בלי הגבלה בזמן (אם לא מצהירים את זה בהצהרה אוברת היא את תוקפה אחר זמן של ג' חדשים) ומתן פסק דין שיצא מירם מחייב אותנו באופן חסי למלא אותו בשלמות וע"ז בעה"ח פה יום. לחודש והתובע והנתבע חותמים א"ע על בול בתשלום

מס ממשלתי על יסוד הצהרה זו מקבל הפסק דין תוקף ממשלתי והנתבע מחויב לשלם כמו שפסקו הדיינים ונשאלה שאלה אם יש רשות לבית דין לעשות פשרה בלי קנא"ם על סמך הצהרה זו. או שהבעלי דין צריכים דוקא לקבל קנין על הסכמת פשרה כדיון. הפשרה צריכה קנין?

תשובה: לכאורה לית דין צריך בושש. דפשרה צריכה קנין כראיאת בסנהדרין דף ו' ע"א, והלכתא פשרה צריכה קנין וכן איפסיקא בש"ע דאעפ"י שנתדצו הבעלי דין בבית דין יכולים לחזור בהם כל זמן שלא קנו מירם דפשרה צריכה קנין אפילו בשלשה. אבל אם קנו מירם אין יכולים לחזור בהם (ח"מ ס"יב ס"ו). א"כ הרי הדבר מפורש באופן "זיל קרי בי רב". אבל מי יימר דצריך להיות דוקא קנא"ם. הכי לא יכול היות קנין אחר. דהיינו שטר? וכיון שכאן כתבו הצהרה מפורשת ומפורטת על סכום עד כך וכך שהבעלי דין סומכים את עצמם על הדיינים על כל אופן שיעשו. אפשר בזה הוא כמו קנא"ם ויש ביד הדיינים לעשות פשרה אפילו בלי קבלת קנין ואין הבעלי דינים יכולים לחזורבהם. ונייתי ונחזי: הנה ברמ"א שם סי' י"ב ס"ו על רבנו המחבר שכתב שכל זמן שלא קנו מירם יכולים לחזור כתב וז"ל.

וקנין לא דוקא אלא "האם נתן שטר עליו או אחר משאר דרכי הקניה". הרי דמועיל איזה קנין שהוא. אלא השאלה היא אם הצהרה זו שחותמים הבע"ד קודם בירור המשפט אם זה הוא קנין? דשטר שכתב רמ"א כאן היינו שטר על החוב — כלומר על הסכום שיצא מתוך הפסק דין, זאת אומרת אם על פי הבית דין נתפשרו שצריך ליתן כך וכך והנתבע נתן שטר על אותו סכום או כבר אי אפשר לחזור בהם, אע"ג דלא נתן המעות עדיין וגם לא קבלו קנין אבל הצהרה זו אינה שטר רק התחייבות שיקימו דברי בי"ד, הכי הוי זה שטר שכתב רמ"א הנ"ל שאפשר לקנות על ידו דבר שצריך קנין בשטר?

איכרא כיון דעל יסוד אותה הצהרה מקבל

ולכאורה זה תימא דהללא כל דברי הרמ"א: סמוכים על הריטב"א והריטב"א אומר מפורש "אחר שגזרו הפשרנים כנ"ל וע"כ שהסמ"ע מפרש כאן את הריטב"א שכתב"א אחר שגזרו הפשרנים "לא שכבר גזרו שהפשרה תהא כך וכך ואז נתן שטר אלא הפירוש אחר שגזרו הפשרנים גזרו שיהא פשר והוא נתן שטר שחייב את עצמו ובמה שיגזרו הפשרנים אז כבר לא יכול לחזור בו וכאן בהצהרה כותבים "כל פס"ד שיצא מתחת יד הדיינים מתחייבים הבע"ד בו" וזאת אומרת שסמכו את עצמם על הדיינים איך שימצאו הדיינים דין או פשרה היינו, שמקבלים ע"ע גם נזירת הפשרנים עד סכום כך וכך שכתוב בהצהרה ובכן כבר גזרו הפשרנים לעשות מה נמצא לנחוץ וזה ממש כמש"כ הסמ"ע, והצהרה זו הוי שטר מעליא אף שלא היו עדים דהללא הסמ"ע כתב בפירוש אפילו בלא עדים חוץ מזה כיון דהצהרה נחתמה בבית דין הוי כבח"י שנתקיימו בבי"ד עי' הו"מ סי' ס"ט ס"ב ועיקר כאן כיון שהצהרה זו יש לה תוקף עפ"י חוקי הממשלה שעל ידה יש ביד הדיינים לחייב עד הסכום כך וכך, כבר נקטו כל הפוסקים דכל כתי"י שהיא על פי דינא דמלכותא יש לו דין שטר, עי' תומים סי' מ"ט ס"ק ה' ובנ"ב סי' י' ובשו"ת חת"ם חו"מ סי' קכ"ה.

(המישך יבוא)

צבי מקוננסקי

חבר משרד הרבנות לקהלת יפוחל-אביב א"י
מלפנים אבר"ק מליטופול

סימן ס"ח

ברין כלי ראשון — כלי שני

(באור בירושלמי שבת)

איתא בירושלמי שבת פ"ג הל' ד' "הכל מודים בכלי שני שהוא מותר, מה בין כלי ראשון מה בין כלי שני, אמר רב יוסי באן הירד שולטת, וכאן אין הירד שולטת, א"ר יונה כאן וכאן אין הירד שולטת, אלא עשו הרחק לכלי ראשון, ולא עשו הרחק לכלי שני". הפנ"ם:

הפסק דין של הבית דין תוקף משלתי ומשרד ההוצאה לפועל הממשלתי גובה על פיו וגם מוזכר בהצהרה סכום עד כך וכך הוי שטר מעליא לענין זה שלא צריך עוד לקאנ"ם כאשר נכאר אי"ה,

הנה מקור הדבר שממנו הוציא הרמ"א דקנין לאו דוקא אלא ה"ה אם נתן שטר הוא בריטב"א וזה לשון הריטב"א, שאלת: פשרה שאין בה קנין. אכל אחר שגזרו הפשרנים ביניהם קבל הנתבע נזירתם וקבל בשטר בעדים "בלא קנין" אם הוא יכול לחזור בו? תשובה, זה נראה לי פשוט שאם השטר שקים הנתבע הוא עשוי כראוי הן בלשון הוראה הן בלשון חיוב באותה שבריש פרק הנושא (ק"א): שוב אין יכול לחזור בו אין אחר החיוב כלום ועדיפא הוא מקנין.

ומה שכתב בעל העיטור "פרעון" (היינו אם עשה פשרה) ואעפ"י יפרע לו הבעל דין אז אינו יכול לחזור לאו דוקא וואין זה צריך לפנים עד כאן לשונו ואף עלפי שכתב הריטב"א כאן: "אחר שגזרו הפשרנים וגם שטר ועדים וכאן ההצהרה הנ"ל כותבים וחותמים קודם שגזרו הפשרנים ובלי עדים בכל זאת הויא שטר מעליא ומהני אף אם נעשו קודם שנעשה הפשרה כאשר נבאר להלן אי"ה ויותר מפורש הדבר בסמ"ע סי' הנ"ל ס"ק י"ח על הרמ"א שכתב וה"ה אם נתן שטר כתב וזה לשונו "גם המחבר כתב בכמוך סי' מ"ג דאם קבל הנתבע נזירת הפשרנים וכו'; ומור"ם קמ"ל דאפילו בעוד שאיננו יודע הסך שיתפשרו אתו עליו אם נתן שטר אנפשיה בלשון חיוב אין יכול לחזור בו והוא שיכתוב בשטר אפילו בלא עדים, הריני חייב לך עד סך כך וכך כפי אשר ימצאו הפשרנים בינינו דבזה נתחייב לו אפילו בדבר שאינו חייב לו משום דאלימא מילתא דשטרי וכמ"ש ל' סי"מ, עכ"ל הסמ"ע שם והנה הסמ"ע לא הביא כלל דברי הריטב"א אלא שכתב דאין לומר דהרמ"א דק מחדש באן דלא לבד דמספיק גם השטר הלא זה אומר מפורש גם המחבר להלן בסעוף י"ג, אלא הרמ"א מחדש באן לומר דאפילו בעוד שאינו יודע הסך שיתפשרו וכו'

זמן שאין היד סולדת בו אין בו כח להבליע כלל, אלא דמסתפינא להקל בכלי ראשון שעומד אצל האש כל זמן שהוא חם, ואפילו אין היד סולדת בו ראוי לאסור דעשו הרחקה לכלי ראשון כראיתא בירושלמי עכ"ל, אבל בת"ח כלל נ"ז פוסק דאפילו בכלי ראשון שעל האש אינו אוסר אם אין היד סולדת וכן עיקר, וגם בהש"ך ס' ק"ה סע"ק ה' מביא את הרש"ל הוה ומקשה עליו וז"ל ולא ירדתי לסוף דעתו דהרי בירושלמי פר' כירה איתא דעשו הרחקה לכלי ראשון שאין היד שולטת, והיינו שאין להיר שליטה בו דהיינו היד סולדת בו, אבל כשהיד שולטת מוכח התם בהדיא בירושלמי דשרי לכו"ע, רואים מזה דגם הש"ך לומד אין היד שולטת ז"א היינו היד סולדת, וא"כ נשארנה קושיתי דמרינא אסור.

א"כ מצאתי את הקושי' הזו על הש"ך בגליון מהרש"א על יור"ד וז"ל בשם בית יעקב שבערוך ערך סלר הביא הירושלמי ופירש שולט כמו שולר. תדע דאם לא כן ל"ל הרחקה דינא הוא, והמרש"ל יבואר בזה דהפירוש בהירושלמי הוא, ומהרש"ל יבואר בזה דהפירוש בהירושלמי סולדת, ורק בכלי ראשון נזרו באין היד סולדת אבל לא בכלי שני, אבל מחידושי הרשב"א והר"ן בשבת לא משמע דגורסים שולדת לפי שהם מביאים את הירושלמי הנזכר בזה הפרק באיזה שורות קודם בנידסא כו, "דמותד להפשיך במקום שהיד שולטת ואסור להפשיך במקום שאין היד שולטת" ומוכרחים אנו לומר דהם לומדים שולטת ז"א שהיד יכלה לשלט ואינה סולדת, ואינה שולטת אז היד סולדת לפי שאין סברא לאסור איפה שהיד לא סולדת ולהתיר איפה שהיד סולדת, ואליבא הגירסא המובאה בגליון מהרש"א, גם בהירושלמי הזה נהיה מוכרחים להגיה בנוסחא אחרת, דמותר להפשיך במקום שהיד אינה שולדת, ואסור להפשיך איפה שהיד שולדת, וגם בבאור הגר"א על או"ח כבד מעיר על הירושלמי דבכלי ראשון עשו הרחק, ומביא ראיה מהרא"ש בשבת דהגירסא של שולדת אינה נכונה, מהירושלמי הזה שהזכרנו קודם, ודוחה את המ"א ואת מהרש"ל, ומבאר שמה את הירושלמי.

בפירושו על הירושלמי מפרש הכל מורים בכלי שני וכו' קאי על המתניתין דלהלן, האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין, אבל הוא נותן לתוך הקערה או לתוך התמחוי, רבי יהודה אומר לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר, ובא הירושלמי לפרש דהמתחוקת בין רבנן לרבי יהודה היא רק בכלי ראשון, אבל בכלי שני שניהם מורים דוה מותר, ועל זה פריך הירושלמי מה בין כלי ראשון לכלי היד שולטת ואינו מתבשל, אבל בכלי ראשון אין היד שולטת ונכוית ומתבשל, והתירוץ של אין היד שולטת ונכלית ומתגשל, והתירוץ של רבי יונה הוא רבין כלי ראשון ובין כלי שני אין היד שולטת, והא דהתירו בכלי שני אפילו הוא רותח כל כך שאין היד שולטת בו, והיינו טעמא שהתירו מפני שעקר הדבר אינו אלא משום הרחק שלא יבא לבשל על האור, ובכלי ראשון עשו הרחקה ובכלי שני לא עשו הרחקה.

והקשיתי על זה, אם נפרש דכאן מיירי אין היד שולטת היינו דירו אינה יכלה לשלוט בהכלי, והוי כמו אצלנו היד סולדת, הלא אז מרינא דאורייתא אסור, ולא משום גזירה רגזרו בה רבנן. כרמוכת בהרבה מקומות. הנה למשל הר"י בתוספות רוצה עוד לגמור אפילו עירוי שיהיה בכלי ראשון מפסקי התורה מאשר תבושל בו, ורק על עירוי ישנם דעות שונות אבל לא בכלי ראשון, וכנראה שמקושיה זו דוחק את עצמו הקרבן העדה בפירושו שם לבאר את הירושלמי, דהגזירה היא בכלי ראשון איפה שהיד שולטת, דאז לא הוי סולדת, ולא עשו הרחקה לכלי שני אפילו איפה אין היד שולטת, אבל בכלי ראשון איפה שהיד אין שולטת אז נגיד דמדינא אסור, אבל דוחק גדול ללמד כפירושו, לפי שמלשון הירושלמי דמתרץ כאן וכאן אין היד שולטת ז"א שניהם שוה באותו האופן, ורק ההבדל הוא בזה דבכלי ראשון גזרו, ובכלי שני לא גזרו, וא"כ נשארנה קושיתו, דבכלי ראשון האיסור אינו משום גזירה ורק מדינא אסור.

ביו"ד ס' צ"ב סע"ק א' איתא בט"ז וכתב רש"ל פכ"ה ס' ע"א דמסתבר דכלי ראשון כל

דוקא משתחשך, הלא בין השמשות גם בן אסור ליתן לתוכו, ומצאתי בתוספות רע"ט איגר על המשניות שבת פרק כ"ב משנה ב' שהוא מעיד כזה וז"ל, לענ"ד היה מקום לומר כיון דחזינן דרבי יהודה מתיר בתבלין בהעבירוהו מעל האור, ועיין בתוספות שם דדוקא בתבלין פליגי, אבל בשאר דברים מודה דמכשיל בכלי ראשון, א"כ יש לומר דת"ס דאוסר בתבלין ס"ל באמת דתבלין לא הוי בישויל דאורייתא בכלי ראשון בהעבירוהו מהאור אלא מדרבנן אסור (ומילא צריך לומר בן לרב ששת דאמר במסכתין דף קל"ח ע"א מי איבא מידי דחד תנא מחייב חטאת ולחד שרי לכתחלה) א"כ יש לומר דמש"ה מותר בכלי ב' כיון דאף בכלי ראשון הוי רק דרבנן, וכזה מיושב לשון רש"י והרע"ב לעיל שכתבו האילפס והקדירה שהעבירן מרוחתינן בהש"מ לא יתן לתוכו משתחשך וכו' ולפי הנ"ל ניחא דתבלין דלא הוי בישויל מדאורייתא מותר בין השמשות"עכ"ל, ועכשיו לפי היסוד הזה של הגאון רע"א איגר שאפילו רבנן דאסרי גבי תבלין בכלי ראשון בל איסורו רק מדרבנן, אפשר לפרש את הירושלמי הזה, הכל מודים בכלי שני שהוא מותר זה קאי על הפלוגתא דרבנן ורבי יהודה לקמן במתניתין גבי האילפס והקדירה וכו' ליתן לתוכו תבלין וכו', ומקשה הירושלמי, מה בין כלי ראשון, מה בין כלי שני, ומתרץ רבי יוסי כאן היר שולטת ז"א בכלי שני היר שולטת ואינה סולדת כשבייל זה מותר, ובאן אין היר שולטת ז"א בכלי ראשון היר שולדת ומשום זה אסור, ורבי יונה אמר כאן ובאן אין היר שולטת בין כלי ראשון, ובין כלי שני שניהם אין היר שולטת ז"א היר שולדת, אבל מצד הדין גם היה מותר לתת תבלין אפילו בכלי ראשון, לפי שתבלין אינו מתבשל אפילו בכלי ראשון, אלא דעשו הרחק לכלי ראשון, ולא עשו הרחק לכלי שני, כלומר דגם כלי ראשון אסור רק משום גזירה, שיכול עוד לבשל על האור אבל לא בכלי שני, והגזירה הזו על כלי ראשון פה גבי תבלין, אין לה שור יחס וקשור לכל הבישולים הנזכרים בהש"ס כדן כלי ראשון, ששם אסור מן הדין ולא משום

ועוד יש להביא ראיה דאי אפשר לגרום שולדת במקום שולטת דאיתא בירושלמי שם, "אמר רבי מנא ההין פינכא דאורזא מסייע ליה לאבא דאת מפני ליה מאתר לאתר, ועד כרון הוא רותח". כלומר קערה של אורז, או של גריסין אתה מפנה מאחר להשני ועוד הוא רותח, ואז ההכרל בין כלי ראשון לכלי שני לא בהרתיחה, אלא בכלי ראשון גורו, ובכלי שני לא גורו, וזו היא הראיה לאבא, אבל אם נגרום שולדת ז"א אין היר סולדת (אינו רותח, מה היא הראיה של רבי מנא לאבא, הלא הוא אינו אומר כלל דרותח אפילו בכלי ראשון, וזה יהיה דוחק להגיד דראיתו היא רק דאין ההכרל בין כלי ראשון לכלי שני, לפי שמסיק ועד כרון הוא רותח, וסתם רותח היא דהיר סולדת בה כמו בהמשנה דהאילפס והקדירה שהעבירן מרותחין זה מן האור.

ובאמת יש לי להעיר על הרש"ל, הוא בעצמו פוסק את הדין הזה דבכלי ראשון עשו הרחקה אפילו אין היר סולדת בו, אם הכלי ראשון העומד אצל האש כל זמן שהוא חם, אבל אם אינו עומד אצל האש, אז גם הוא מורה, דאין שום חשש, ואם ראיתו היא מהירושלמי, אז אפילו בשמעבירים את הכלי מעל האש גם בן לפי הירושלמי יש גזירה ואסור, ז"א אם נלמד דהירושלמי קאי על המשנה האילפס והקדירה המחלוקת דרבנן ורבי יהודה גבי תבלין וכו' דהמתניתין מיירי שהעבירוהו מעל האש כמו שמפורש במתניתין, א"כ אותו הדין דגזירה צריך גם להיות אפילו אינו עומד אצל האש, ומדוע הוא פוסק רק בעומד אצל האש. בכל אופן נחזור לעניננו להערת הקורמת אליבא הרשב"א והר"ן דהם גורסים אין היר שולטת ז"א היר סולדת ואז הלא מדינא אסור ולא משום גזירה.

ונראה לי לכאר את הירושלמי באופן זה. במשנה שהזכרנו קודם האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכו תבלין, ופירש רש"י שם מרותחין משתחשך לא יתן לתוכו תבלין דכלי ראשון כל זמן שרותח מבשל, ובנראה מלשון רש"י דדוקא משתחשך אז הוא אסור, אבל בין השמשות מותר ליתן תבלין, ואמאי

בטלה ולכן נזרו גם על בית הכנסת דמלשון הילקוט שהביא ממדרש ילמדנו לא משמע כן שהרי אומר וכן שנו דבותינו וכו' משמע שזהו הטעם בבית הכנסת. ולשיטת הרמב"ם דתופס כהילקוט לכאורה יש להקשות מהא דראיתי בשדי חמד מערכת הב' סימן ג' דכתב דהרמב"ם סובר דקדושת בית הכנסת דרבנן מהא דאיתא במגילה כ"ו ע"ב מתנה פליגי בה ד"א ורבינא ופסק הרמב"ם הלכה כמאן דשרי וכתב הב"י הטעם משום דקיי"ל דר"א ור' הלכה כרבינא לקולא. והנה הק"נ על הרא"ש שם במגילה הביא דעת דר"י דאוסר מתנה אף בדיעבד ותמה עליו מש"ס חולין צ"ג ונשאר בצ"ע.

ונקדים עוד דהטורי אבן שם במגילה כ"ו הקשה פליאה עצומה מש"ס ב"מ ט"ו דאמרין שם גבי גולן אם חזר ולקחה מבעלים ראשונים דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו וטעמא הניחא ליה דליקו בהמנותיה. ואח"כ פסקינן נפלה בירושה לאו אוקמה קמי לוקח דהא ממילא היא זבעי בגמרא מתנה מאי, פליגי בה ד"א ורבינא חד אמר כירושה וחד אמר כמכר וא"כ לפי כלל דש"ס חולין מוכרחים אנו לומר דרבינא סבר כותנה בירושה ואילו במגילה מוכח דס"ל מתנה כמכר ונשאר בתימה. ונראה לי שב הדברים דלפי כלל דחולין דרבינא לקולא יצמח לנו חומרא במקום אחר ואף אם נאמר דהני תרי פלוגות נכנסו גם שניהם תחת סוג האי כללי דכיל לן בחולין יקשה דהא סתרי אהדרי

אלא ע"כ עיקר הפלוגתא היה במקום אחד ובמקום השני הש"ס בעצמו הוא דקאמר דתלי בפלוגתתם במקום האחר וממילא נצמח הדין השני רק אנחנו לא יודעים היכן הוא עיקר הפלוגתא והיכן הדין הנצמח מזה ולכן חשבינן דבר זה לספיא דדינא. לפ"ז מיושבות הקושיות דר"י ס"ל קדושת בה"כ דאורייתא ולכן כמתנה דהוי ספיא אזלינן לחומרא אבל הרמב"ם ס"ל דקדושת בה"כ דרבנן ולכן פסק גבי מתנה דשרי דספיא דרבנן לקולא וא"כ לפי מה דבארנו דשיטת הרמב"ם מהילקוט צריך להיות לדידיה גם קדושת בית הכנסת דאורייתא כיון דתפוס כהילקוט.

ונראה לי לישוב עפ"י הרמב"ן דהקשה על

גזירה, וזה רק פה גבי תבלין, ואולי גם מקוד: של הגאון רע"א מהירושלמי הוה, דכל האיסור של תבלין לרבנן היא רק מדרבנן משום גזירה. הרב חיים אלעזרי

סימן ס"ט

קדושת בית הכנסת

קטע מהדרן על סדר מועד שאמרת בבית הכנסת "אהל יעקב אנשי קאזונא", של אאמו"ר הרב שליט"א

מאת הרב שמריהו סווירסקי שיקאנא

הרמב"ם פוסק בה' בית הבחירה פ"ו הט"ו דלענין קרבנות קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא, ולענין תרומות ומעשרות לא קדשה לעתיד לבוא ורק לשעתה ובהט"ז הוא מבאר ולמה אני אומר כן לפי שקדושת המקדש היא מפני השכינה ושכינה אינה בטלה. ונראה דיסוד שיטת הרמב"ם הוא ממדרש ילמדנו הובא בילקוט מיכה ד' כי עתה תצאי מקריה ושכנת בשדה, אעפ"י שחרב בית המקדש לא זזה שכינה, ושכנת בשדה כתיב ואין שדה אלא ציון שנאמר ציון בשדה תחרש, וכן שנו דבותינו בית הכנסת שחרב אין מספידים בתוכה.

וזה הוא מקור לשיטת הרמב"ם דקדושת שכינה נשארה לעולם. אלא שמדבריו משמע דגם בבית הכנסת הוי דינא הכי שהרי הוא אומר דגם בבית הכנסת שחרב צריך לנהוג בו קדושה מפני השכינה. ואולי משמע דקדושת ביהכ"נ דאורייתא, דאי הוי מדרבנן איך שייך לומר ששורה שם שכינה לעולם על דין דרבנן, הא זה הוא דבר מציאותי ואם אין כאן השראת השכינה איך שייך שרבנן יאמרו ששורה כאן שכינה ודין דרבנן מסתבר דהוא דק לעשות דינים אבל לא כדבר מציאותי והשראת השכינה תלי בהקדושה וכיון שאין כאן קדושה דאורייתא ממילא אין כאן השראת השכינה, ואין לומר דזה רק מדרבנן ורק מבית המקדש השכינה לא

הגמרא דמנילה למאן דאמר מתנה מהמי כיון דבעינן דתתפקע ביה קדושתו והא כבר אכלוה ואינה בעולם ואם כן על מה לחול הקדושה, ועוד הקשה כיון דבה"כ אית ביה קדושה וא"כ האיך נימכר והא דבר שראוי לגופו במוקדשים אינו נפדה ותירץ דביה"כ עשוהו כתשמישי מצוה כסוכה ולולב שנורקין לאחר עשית מצותן ובזמן מצוה יש בה קדושה של כבוד ולכן כל זמן שבני העיר רוצין לנהוג בו כבוד נוהגין אפילו בחורבנו, ולכן כשמכרוהו ז' טובי העיר שלא במעמד אנשי העיר אינם רוצים שתכחש מצותם אלא שתחלל הקדושה על הרמים אבל כשנמלכו כולם למכרו אפילו לשתות בו שכר שרי לפי שעבר מצותו ונפקעה הקדושה ממנו, אבל כשמוכרים שלא במעמד אנשי העיר אינם רשאים להוציא הרמים לא מפני שהקדושה נתפסת על הרמים אלא רק משום אכחושי מצוה וסברת הפלוגתא בגמרא היא כך מאן דאסר סבר שבני העיר אינם רוצים שתכחש מצותם ולכן אינם מדוצים להפקיע המצוה אא"כ יפקיעו אותה על מצוה אחרת ומאן דשרי סבר אי לא דיהיב ליה מידי דדבר מצוה כגון תיבה או מטפחת או ספרים לא היו נמלכים בני העיר לתת לו בית הכנסת ולכן הוי כזכיני והר"ן הקשה עליו דאי הטעם הוי משום ביזוי מצוה א"כ נמי דמים שלא היו מצוה מעולם לא שייך האי טעמא וא"ת אם לא יקחו בהם דבר של מצוה נמצא שעברו על דעת בני העיר א"כ אפילו בדיעבד לא יועיל המכירה ואמאי תנן אם מכרו ס"ת בדיעבד מותר לפיכך נראה לו דבה"כ אית ביה קדושה מדרבנן וג"כ הטילו קדושה על הדמים עיין שם.

ולוי נראה דעת הרמב"ן נכונה. ולהקדם הדברים נבאר ענין קדושה דמצינו גבי קדושת הגוף או קדושת מובח דהקדושה חלה על הדבר אך ורק מפני שראוי למזבח. לא מפני שיש בה קדושה עצמית לבדה על הדבר רק מפני שהיא ראויה לגבוה וזה קורם שהקדושה תחול על הדבר ולהסי תנן תרנגולת שמרדה פקעה קדושתה ומפרש הרשב"א הטעם דעיקר קדושתה הוא אך ורק מפני שראויה למזבח וכיון שמרדה אינה ראויה ולכן פקעה הקדושה. ונבי בית

הכנסת נמי הוי הכי דמשום שעושין בה מצוות מפני זה אית בה קדושה והקדושה חלה כל זמן דנעשין מצוות בה ונקראת קדושה של כבוד. והקדושה היא שלא לבזות כלום ולנהוג בה כבוד. ולכן אם בני העיר רוצין למכרו נמצאת שאין עושין בה כבוד ולכן יכולים להפקיע הקדושה ממנה רק מטעם אכחושי מצוה גם הרמים נעשו הקדש לא מפני שקדושת ביה"כ נתפסת בדמים דקדושה שלה נפסקה תיכף עם המכירה אבל מטעם שבני העיר רוצים להכחיש מצותם הטילו רבנן קדושה גם על הכסף ויש להם הרשות לעשות כן כיון דמצינו קדושה על ביה"כ יכולים רבנן להטיל קדושה גם על הרמים. והפלוגתא בגמרא היא כך מאן דאסר סבר דאעפ"י שיכולים לחדול מלעשות מצוות ממילא נפקע הקדושה אבל מטעם אכחושי מצוה לא מהני מתנה זו ומאן דשרי סבר אי לא דיהיב ליה מתנה וציינן כגון מטפחות ותיבה דדבר מצוה נינהו לא יהבו ליה מתנה ולכן ליכא טעם דאכחושי מצוה דבני העיר יכולים לעשות מצוה עם המתנות אלו ולכן מהני. ולפי סברא זו אין שום סתירה ארכינא מב"מ דהתם גבי גזלן עיקר השאלה היא אם אדם נותן מתנה לחבירו מבלי שיעשה לו שום טובה בחזרה ושם יכול רבינא לסבר דמתנה כירושה זאת אומרת אדם יכול לתת דבר במתנה מבלי שום סיבה ולכן אולינן לקולא ופסקינן מתנה כירושה. אבל במנילה אפילו אם יצויר דאדם נותן מתנה בחנם בכל זאת עדין יש הסברא דכני העיר אינם רוצים שתכחש מצותם ולכן מוכרחים אנו לאמר דבדואי נתן להם קודם מטפחות או תיבה לעשות מצוה וההכרח הוא מטעם אכחושי מצוה ולכן במנילה מוכרחים לאמר דרבינא סבר מתנה כזכיני וגם כן לקולא. ולכן אין שום סתירה על הרמב"ם, דהא דפסק גבי ביה"כ מתנה כמכירה לא מפני דקדושת ביה"כ דרבנן וספק דרכנן להקל, אלא בודאי יסבר דקדושת ביה"כ דאורייתא כמו שלומדים מהילקוט ופסק מתנה כזכיני משום דהלכה כרבינא גבי ביה"כ דמתנה כמכר והכל נכון בסיד"ש.

סימן ע' בדין שומרת יבם

ראיתי בספרי אחרונים שהאריכו ברין שומרת יבם שזינתה, לרב המנונא דאסורה ליבמה משום דשומרת יבם ה"ה כא"א, אם איסורה ליבם הוי איסור גמור כמו סוטה לבעלה דנפטרה אף מחליצה ע"י שזינתה כמו שסוטה גמורה פטורה א"ר אין דינה כסוטה גמורה להפסיק זיקתה לגמרי שלא תהא צריכה אפילו חליצה מן היבם. ובס' קובץ הערות ליבמות הניח חרבר בספק.

ולכאורה יש להוכיח דרק לענין איסור מרמינן זינתה תחת היבם לזינתה תחת בעלה. אבל לא לענין דין טומאה וערוה. מהא דאמרין יבמות פ"א לר"ה מ"מ שומ"י שזינתה אסורה לכהונה. והקשו התו' שם דא"כ איך קאמר לעיל ט"ז. ואי נימא שזינתה תחת היבם דינה כזינתה לכהן. הלא אם הצרות זקוקות א"כ היו בני צרות פסולות מק"ו ראלמנה רליכא למיפרך להר"מ מה לאלמנה כו' שהרי היבמה נמי מתחללת כשזינתה. א"כ עדיין צריך להכניס ראשו. וכמו כן הוקשו התו' והתו' הרא"ש שם ט"ז. ואי נימא שזינתה תחת היבם דינה כזינתה תחת בעלה ממש ונפטרה אף מן החליצה א"כ אין מקום לקושי' דהלא מיד שזינתה פקע לה זיקה וכמ"ש התו' ט"ו ע"א שמיר שקירשה פקע לה זיקה ולא שייך כאן לחלק כמו התם דהכא שנאסרה משום זנות מדין סוטה, גרע מכולם, ולא משכחת תקנה בהאי איסורא בשום ענין, וגם ל"ש תירוץ ד"י דמלא תהי' משמע אין הקרושין מפקיעין הזיקה, דמהאי קרא לא שמעינן רק הקרושין אבל לא איסור טומאה וכיון שנפקעה הזיקה א"כ בניה כשרין אף לב"ש ואין מקום לשאלה זו כלל א"ו ריבמה שזינתה אינו אלא איסורא בעלמא ולא נפקע הזיקה כלל.

עור ראייה לזה מהא דתנן סוטה י"ח אמן שלא שטיתי כו' שומרת יבם וכנוסה. ומוקי בגמרא ראתי כרב המנונא. ותקשה איך משביעין אותה הני ב' שבועות של שומרת יבם וכנוסה.

הלא הם תרתי דסתרי אהדרי. דאם זינתה כשהיתה שומרת יבם לא נאסרה בזנות דלאחר כניסה. רהרי כבר נפקע הזיקה בזנות ראשונה ושוב לא ניקנית כלל להאי יבם דמאותה שעה נעשית כא"א שלא במקום מצוה, ונמצא שהיא פנויה עכשיון בשעת זנות השני' ואם זנות היצני' אוסרתה ע"כ שהיא לא זינתה כשהיתה שומרת יבם, א"ו רלא נפקע הזיקה מחמת זנות דיבמה, דאל"כ מה שייך כאן לגלול שבועה כל עיקר דהלא אם זינתה אז ל"ש בה שום שבועה דהא כיון דעיקר שבועה אין בה מציילא גלגול שבועה נמי ל"ש בה. ונמצא רל"ש להשביעה רק על הצד שלא זינתה אז כלל, ועל הצד הזה אין לנו ספק רק אם זינתה עכשיו ואין לגלגל עלי' שבועה בחנם.

עוד יש להעיר כמה שנסתפק בס' ערוך לנר יבמות ט' ברין בת אשתו הנולדה לאחר הנירושין אם היא אסורה לו וכן האריך בזה בס' אחיעזר סימן י"א.

אמנם ד"ז כבר הזכירו בשו"ת מבי"ט בסימן רל"ד בדרך אגב. והכה"ג באה"ע סימן ט"ז כתב בזה"ל: בת אשתו אסורה לו מן התורה כו' אפילו נולדה הבת לאחר שנתגרשה ממנו ונשאת לאחד כו' ע"כ. ועיקר סברתם שם רבת הנולדה לאחר מכן אין לאסור אותה משום בת אשתו דכיון דכשהיתה אשתו לא היתה בתה וכשהיא בתה אינה אשתו עוד. צ"ע דאיסור אשה ובתה הוא מחמת שהן קרובות זו לזו. אלא שהתורה לא אסרה קרובות הללו רק אם יש צד נישואין באחת מהן. אבל אם נתקיים תנאי זה כבר נאסרו קרובות הללו בכל ענין. דעיקר השארית והקרובות של אשה ובתה אין תלוי כלל בזמן הלידה, ושוה הוא הקרובות שלהן בין בזו שנולדה קודם הנירושין ובין בזו שנולדה לאחר הנירושין, וכיון שכן לענין איסורין נמי שתיהן שוות ואין מקום לספק זה כלל.

פסח קארעליץ, וילנה
מח"ס פתח החידוש.

סימן ע"א מאמר הלכה

שדרש הבר מצוה היניק וחכים צבי ארי'
מילער יחי' בנו של השו"ב המופלג ר' זונדל
חיים יעקב מילער נ"י מברוקלין, נ. י.

במס' מנחות ד' ל"ו ע"א כתוב: אמר רב חסרא בין תפלה לתפלה חוזר ומברך, ומקשינן סח אין לא סח לא וכו' ומסיק הגמ' אבוי ורבא דאמרי תרווייהו לא סח מברך אחת סח מברך שתיים: וזוה מחולקים הם רש"י ור"ת: רש"י מבאר את הגמ' לא סח בין תש"י לתש"ר מברך אחת כלומר ברכת להניח בין עש"י ובין עש"ר סח בינתיים מברך שתיים על מצות על של ראש חוץ להניח שברך עש"י הרי לנו שתי ברכות, וכן הוא שיטת הר"ף ורמב"ם. ור"ת מבאר לא סח מברך אחת כלומר ברכת על מצות על ש"ר חוץ להניח שברך עש"י סח מברך שתיים כלומר הברכות להניח ועל מצות על של ראש, וכן היא שיטת הרא"ש והטור והאחרונים והכי נהגינן. וכאשר נעין היטב בשיטת רש"י ור"ת נראה, דשיטת רש"י לא נתקנה ברכת על מצות רק על של ראש ולא על ש"י ולשיטת ר"ת נתקנה על מצות, עש"ר וגם עש"י. וא"כ קשה מדוע מברכים אנחנו על מצות שהוא לשון יחיד נברך על מצוות לשון רבים דבשלמא לפי שיטת רש"י שסובר שעיקר הברכה על מצות לא נתקנה רק עש"ר א"כ לא קאי הברכה רק על תפלה אחת ניהא מה שמברכים על מצות בפתח לשון יחיד, אבל לשיטת ר"ת שסובר שעל מצות נתקנה על שתיהן מפני שנמר מצוה היא מדוע לא נברך על מצוות לשון רבים? איברא לפי מה דאיתא בפ' התכלת ד' ל"ח דפסקינן דתפילין אינן מעכבות זא"ז כי כל אחת מצוה בפני עצמה היא ואם רוצה להניח רק אחת יכול לעשות כן ולא מעכב, גם לשיטת ר"ת צריכין לברך על מצות בלשון יחיד יען כי מצוה בפני עצמה היא. ועוד יש להקשות במס' פסחים ד' ו' ע"א אמר ר"י הכורס צריך שיברך מאי

מברך רב פפי משמי' דרבא אומר לכער חמץ ורב פפא משמי' דרבא אומר על בעור חמץ ומפרש בלבער כ"ע ל"פ דלהבא משמע כי פליגי בעל בעור מ"ם מעיקרא בשמע ומ"ם להבא משמע וכו' ומסיק והלכתא על בעור חמץ ומפ' תוס' "יכול הוא לברך כן שאף זה הלשון להבא משמע או שמא דוקא על בעור" והכי פסקינן כי איתא במס' ברכות ד' נ' ע"א מברכותיו של אדם ניכר או ת"ח הוא כמו בפלוגתא רר' נחמי' ורבנן בענין מוציא והמוציא שר' נחמי' סבר שמברכים מוציא ורבנן סברי' המוציא ומפרש רבא במוציא כ"ע לא פליגי דאפיק משמע כלומר לשון עבר כ"פ בהמוציא ר' נחמי' סבר דמפיק משמע כלומר לשון עתיד. ופה צריכין לברך על העבר. ורבנן סברי דאפיק משמע, ומסיים משתבחין ל' רבנן לר' זירא את רב זביר דאדם גדול הוא ובקי בברכות וכו' אפיקו ל' רפתא פתח ואמר מציא אמר להם זהו שאומרים עליו: אדם גדול הוא בשלמא א"א המוציא אשמועינן טעמא וגם הלכתא כרבנן אלא אי אמר מוציא מאי קמ"ל. היוצא לנו מזה שת"ח צריך להשמיענו חדוש בברכותיו דהלכה היא אפילו אם היא שלא אליבא דכ"ע כמו במוציא והמוציא דכ"ע סברי דמוציא דאפיק משמע ואעפ"כ הלכה היא שמברכין המוציא ולכן גם בבדיקת חמץ צריכין לברך על בעור חמץ להראות רעל להבא משמע; וא"כ קשה מדוע נהגינן לברך להניח תפילין נברך על הנחת תפילין להשמיענו חרוש דעל לעתיד משמע. אמנם לפי סברת הריב"א לק"מ וזה לשונו: דמצוה שצריך אדם לעשות בעצמו ולא יכול לעשות ע"י שליח מברך בלמ"ד כי הלמ"ד מורה שהמצוה מוטלת עליו בעצמו לעשות אבל מצוה שיכול לעשות ע"י שליח מברך על והשתא ניהא בבדיקת חמץ מברכין על, כי יכול לעשות המצוה גם ע"י שליח אבל מצות תפילין דלא יכולין לעשות ע"י שליח מברכים בלמ"ד להניח תפילין.

דברי אנדה

מגילת אסתר

מאת הרב אלתר ווילמובסקי הכהן

ניו יארק, נ. י.

"המן מן התורה מנין — המן העץ, אסתר מן התורה מנין — ואנכי הסתר אסתיר" (חולין קל"ט). "מפני מה נתחייבו שונאיין של ישראל שבאותו הדור כלות... מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע... מפני שהשתתפו לצלם" (מגילה י"ב).

מגילה עתיקה זו נראת לנו תמיד כחדשה, כאשר היא מחפשת את המסתורין שבעם ישראל, מגלה לנו את סבלו, ננישותיו התמידות ורצונם העז של שונאיו להשמירו ולכלותו — מצד אחד, וסוד קיומו על אף כל אלה — מאידך גיסא.

פתרון שתי החידות הסתומות הללו בא לידי כטויו העקרי ושלמות ההבעה ע"י שתי הרמויות הראשיות המתלבטות ביותר במגילה זו — סמל הזועה והמפלצת לעם ישראל, ששם "המן" כולל בתוכו, וסמל הישועה, הרוחה וההצלה שבשם "אסתר".

העם העברי המפורד והמפורד בין העמים, שעליו הוטל התפקיד הגדול להיות להם לדוגמא בתורתו האלוהית, במצוותיו המופתיות, בחוקיו ובמשפטי הצדיקים, במנהגיו היפים ובמעשיו הנהדרים. עם זה, שמחובתו לשמש לאור נויים להורות ולהראות להם הדרך ילכו בה — מכיח דעתו, לא פעם, מתעוררת הנבוה הזו, ובמקום להשפיע על הנויים ולשמש להם לדוגמא חיה של הזנחת האזילות על כל צורותיה ונלגיליה השונים (בין היא בצורת "בעל" או "בל" כאשר היתה מלפנים, ביו היא בצורת "כול" (באָלל) ודוגמתה... כמו שהיא כיום), במקום להעשות לסמל של כבוש היצר עם כל האינסטינקטים הפראיים שבאדם, ולהיות משל בעמים לצדק וליושר אנושי, לאהבת הזולת, הכאת השלום וכדומה — בוחר הוא להיות מושפע מהם, מפני שמשותקם ללכת ברכיהם, לחקות אותם ולהירמות אליהם בכל, במקום לאבר את הצלמים למיניהם אפילו מבין אומות

העולם — כורע ומשתחוה להם אף הוא, במקום להראות לעולם אידיאליים עלאיים — איננו מוותר בעצמו על סעודתו של אותו רשע (אחשורוש), ולא רק שאיננו מוותר כי אם גם נהנה ממנה, הוי אומר שברצונו להרגיש גם הוא בהנאותיו של אותו רשע טעם החיים ותכליתם, והרדיפה אחרי הנאות ממין זה נהפכת לשאיפה, לאידיאל שאין למעלה ממנו, כזה שיש בו בכדי להעסיק את המחשבה, את הלב והנפש. ובכן שוכחים היהודים תעודתם האמיתית, פונים הם עורף לתכליתם הנעלה השכלית והנפשית שנקבעה בשבילם לצי תפקידם הגדול, ומחליפים אותה באחרת, בזו שבהנאה חולנית, שבתאוה בהמית, וכתוצאה מזה, שאחר הדברים האלה מגדל המלך את המן, צוררי ישראל ומשנאיו נושאים ראש, קמים עליהם, ומכאן תחילת המצוקה, הסבל והעינוי, הנהפכים אח"כ לגזירות נוראות ח"ו, המן רוצה כבר "להשמיד להרנ ולאבר את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד", ואין בהם מן התידוש בהמנים הללו שהיו בימי אחשורוש, ובמשך דברי ימי גלותנו הארוכה, ושאונו רגילים לראותם גם כיום, מקור התהוותם מפורש בתורה, שרשיהם עורם נעוצים

נזמן בריאת העולם, גם אז הוחלף רצון ד' בתשוקה עצמית שתוצאותיה היו גרועות מאד, כפי שמעירה התורה "המן העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת" וגו' (בראשית ג'). זהו ההמן שנוצר אז בימי אדם הראשון, ושנשנה אח"כ בעקב אותן הסבות בימי אחשורוש, ושהולך ונוצר בשל כך בכל הזמנים, בקיצור: זהו סוד הסבל שעבר ושעובר על עם ישראל בכל הזמנים.

כרם יחר עם זה, מעבירה מגילה זו לפנינו דמות שניה, שבה היא מבליטה את סוד קיומנו על אף כל ה"המנים" הקמים עלינו בכל דור ודור לבלותנו — זוהי אסתר, שגם אותה אנו יודעים מן התורה "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה" וגו' (דברים ל"א), "אסיר פני" לא נאמר, אלא "אסתיר" כלומר, שאפילו בזמנים הגרועים ביותר, כשעם ישראל מפיר ח"ו ברית חורב, כשסבלו מניע לשיאו,

איפוא שמירת נופו ונפשו של עם ישראל בכל הזמנים, וזהו סוד קיומו הנצחי.

ואם נוסף עוד לכל זה הרמות הראשית השלישית, את מרכזי היהודי הנשאר תמיד בקשי ערפן, איננו כורע ומשתחוה להמן אפילו בזמן שנראה שהוא צפוי לסכנה בשל כך, איננו נושא פני איש, יודע לדבר קשות אפילו עם אסתר המקורבת למלכות, יודע "את כל אשר נעשה", מכין את סבות הגזירות, ומתריע עליהן, קורע את בגדיו, יושב בתענית ומתפלל, איננו עוזב את התורה אף לרגע קט, מתעסק בהילכות קמיצה אפילו בזמן שחושב שהמן בא לקחת את נפשו — הרי שתושלם לנו התמונה של פתרון בעית קיומנו במשך הגלות המרה, כי גם כאלה, לפי מדרגותיהם, הממלאים תפקידו של מרכזי בשעתו, נמצאים תמיד בתוכנו, אם כי במספר מצומצם מאד.

גם כיום, כשהרבה המנים עומחים על עם ישראל בצורות שונות, אם בצורת היטלר או סטלין, אם בצורת זרמים אנטישמיים המוניים הנשאים מעל לראשינו בכל הארצות, ואפילו הנאורות ביותר, או בצורות של אידיאות נפסדות השוררת בינינו לבין עצמנו, המכוונות לכלות את הנפש והרוח הישראלית... בשאנו מוקפים בים של סבל וצרות שבעטים אנו עומדים לא פעם כמיואשים, כאובדי עצות, כשמגרשים אותנו כיארץ אחת ואין ארץ אחרת שתצדק לקיים בנו מצות הכנסת אורחים ולקלוט את פליטינו, אפילו כשהם מהמיטב המין האנושי לפי מושגי העולם ה"נאור", כשעם ישראל שואל: מאין יבוא עוזי? צריכה לשמש לנו מגילה זו לזכרון מהו המקור של הסבל הזה, מהי הסבה היוצרת את ההמנים הללו — מחר גיסא, ומאידך היא צריכה לשמש לנו למקור של תקוה ועוד, בזה שהיא מברררת לנו שאין מקום ליאוש, שההנהגה הנסתררת מכוונת את דרכיה לטובה גם כיום, שיש שגם הסרת טבעת מעילה מאד, וכשעיין בדבר נראה את זה בעליל...

"חייב אדם לקרות המגילה בלילה ולשנותה ביום" המגילה הנצחית הזו שלא תבטל לעולם ואפילו לימות המשיח, משמשות לנו לכל

כשנדרמה שהוא עומד לפני כליון תרוץ ח"ו, בזמן שלא נשאר כל זיק של תקוה, כשאין מקום לשער מאין תבוא העזרה — גם אז מבטיחה ההשנחה העליונה את קיומו של עם ישראל. אכנס בתוקף הנהגה אחרת שאין להכירה כלל בשעתה, באמצעות של "הסתר פנים", באשר העם איננו זכאי לכל נס גלוי במצב כזה, לכל מדת הצלה באופן ישר, שיוכל להכירה ולהבטיח בה בכדי להנצל ע"י כך מפחד, בעקיפין באה אז הישועה, ההנהגה העליונה מסבבת סבה אחר סבה, עלילה אחר עלילה להציל את עם ישראל ולקיימו, לתכלית זו היא מכוונת את כל המיסורים, את כל המאורעות, ואפילו אלה שנראים בשעתם למסוכנים ביותר, נהפכים אח"כ להיות להכי מועילים, ותוצאותיהם הטובות הן החשובות ביותר.

אין מקום שתבליט ההנהגה הנסתררת הזו, כבמגלת אסתר, שאפילו שם ד' נסתר ממנה. כן אנו רואים בה כל עובדה ועובדה לחוד שכאילו אין לה כל ערך כשלעצמה, קודה מקרה והמלך הורג את ושתי, ואנו תמהין: למה? אסתר נושאת חן בעיניו, ואנו שואלין: מדוע? למרכזי נודע רצון שני הסריסים לשלוח יד במלך, ואנו מתפללים: לאיזה צורך? וכן נרדת שנת המלך, הסרת הטבעת וכו', בכל עובדה לחוד אין לראות אף צל של הצלה, יתר על כן, המאורעות הן בסדר מהופך שבו עד שקשה אפילו להעלות על הדעת שהן מכוונות לאיזו מטרה, לאיזו תכלית. ורק שבסוף לאחרי כל המעשים רואים כיצד כל מקרה משתלב בחוליה אחת לשניה, וכולן יחד מצטרפות לשלשלת אחת גדולה, שהוליתה הקיצונית האחת מחוברת לעם ישראל, וחוליתה הקיצונית השניה — לעונן ההצלה, אין כעת כל תמיהות ושאלות, רואים שהכל הועיל, שכל מקרה היה חלק ההצלה המועיל ביותר, כי גדולה הסרת טבעת ממ"ח נביאים וז' נביאות שנתנבאו להן לישראל, שכולן לא החזירו למוטב, ואילו הס"ט החזירתן למוטב" (מגילה י"ד), גם הגוף הכללי ישראלי נצל, איפוא, וגם נפשו ורוחו, כי זכו אז ל"קיום וקבלו" שקיים מה שקבלו כבר. ההנהגה ה"אסתרית" מבטיחה

ולהשראת שלום ואחווה, בין כל השרדות החרדיות לשם הנגה על קדשי ישראל.

הנאון רי"ד הלוי סאלאווייציק שליט"א האב"ר רבוסטון, נאם במסכה זו ורן על ערכה שה התאחדות כל אלמנטים האורטורוכסים במלחמת מצוה לשם החזקת קרן התורה, והרגיש כי תקופת החכוכיא והריונים כבר עברה, ועת השלום הגיעה.

נשיא חברת ש"ס הכללית מר ראובן פיני פעלשטיין, הביע שביעת רצונו מהעבודה הצבורית שועד הכשרות מטפל בה, והרגיש כי עכשיו הגיעה השעה להרום את המחיצה שהפסיקה עד הנה בין חברות שונות, ויישר כחו של הנאון הרב סאלאווייציק שמאחר ומאחה את הקרעים בכוסטון.

רבי משה נחום פראנק ברך את המסיבה בשם חברה ש"ס הכללית, מר פעקרוסקי ברך בשם ביהכ"נ ערת ישרון, ומר זאב בערגער יושב ראש ועד הכשרות, ועד העיר, מלא תפקיד שר המשקים.

חברת ש"ס הכללית שמתכוננת לחוג את יובלה החמישים מורכבת מכל חברת ש"ס שבבתי כנסיות ובתי מדרשות בכוסטון וסביבותיה. משמנה וסלתה של קהלת בוסטון מאורגנת בהסתדרות זו העומדת על המשמר הצבוריים שיתנהלו בכח ישראל סבא.

ועדת אגודת השוחטים דניו-ענגלאנד מטייטס בכוסטון

ביום א' פ' משפטים התקימה בכוסטון ועדה השנתית של אגודת השוחטים באנגליא החדשה, בועדה זו השתתפו כשבעים שובי"ם מכל הקהלות דניו ענגלאנד.

נשיא האגודה הרב מיכאל בערגסן שו"ב, פתח את הועידה וברך את החברים שבאו לשם הרמת קרן היהדות והכשרות, אחרי כן רנו בשאלות ובעיות שונות העומדות על הפרק.

בצהדים נערכה מסכה שבה השתתפו הרבנים, הרב רי"ד סאלאווייציק, הרב רר"ב הכהן בארוכוב, הרב איזראעליט, והרב ראון, גם באי כח בתי כנסיות ובתי מדרשות, לקחו חלק בחנינה

התקופות, כשכוכבו של ישראל באיזו ארץ עולה ומאיר, היא מזהירה אותו על התנהגות מתאימה והגונה, שלא יבוא עליו המנים ח"ו, וכשמולו מחשיך, כשהפחד בלילות סובב אותו, הרי היא משמשת לו למקור של עדרו ותנחומיו, המוסיפה לו און ועצמה, ותקוה לאחרית טובה וישועה. מי יתן וזנכה כבר לקרותה ביום!

בעולם היהדות והרבנות

העיר בוסטון

בזמן האחרון נעשה עבודה מרובה בכוסטון לכל עניני תורה ויהדות. ובפרט לטובת מצב הכשרות אשר נעשה תעמולה מרובה בכל חלקי העיר. ובכל בתי כנסיות נשמעו נאומים מהרבנים ונשיאי בתי כנסיות לטובת הכשרות, אשר כל איש ואשה ירעו להתנהג בביתם בתכלית הכשרות. וכל התעמולה הוא בכחו הגדול של הנאון הגדול כליל המרעים הרב ר' יוסף רוב הלוי סאלאווייציק שליט"א, האב"ר בכוסטון.

בכל העיר נשמעו שיר ושבחה, הלל וזמרה לכבוד רבם ומורם הנאון אב"ר שליט"א, בהביאו שלום ואחרות בהעיר.

חגיגה השנתית של חברה ש"ס הכללית בכוסטון

זה חמישים שנה אשר נתיסה חברת ש"ס הכללית בכוסטון מורכב מכל חברת ש"ס בבתי כנסיות ובתי מדרשות, ובכל שנה ושנה עושים חגיגה ביום א' פ' תרומה. וגם בשנה הזאת עשו חגיגה גדולה. שבה השתתפו יותר ממאה ושלישים חבר. לכבוד החגיגה בא אורח גדול ונכבד הנאון הגדול הרב ר' משה הלוי סאלאווייציק שליט"א ר"מ ביישוב רי"א רנוי יארק. ונאם על ערכה של הסתדרות ת"ח וחרדים המהווים אבר שהנשמה תלויה בו בקהלת בוסטון. הנואם מברך את קהלת בוסטון בכלל וחברה ש"ס הכללית בפרט, לסדרה של הכשרות בעיר זו

זו, מר ראובן פינקעלשטיין נשיא חברת ש"ס
הבללית, ועוד, ברכו את הועידה, שר המשקים
מר יצחק שיינפעלד שו"ב, ת"ח ואיש אמונים
מזכיר האגודה הציג את הנואמים איש לפי
ערכו, הרבנים דרשו בהלכה ואגדה, וחזקו את
ידי השובי"ם לעבוד שבם אחר עם הרבנים לשם
ביצורה ושכלולה של הבשרות.

אגודת השוחטים בשיקאגא

עדה זו מסמנת תקופת חרשה בקהלת בוסטון,
שב ש"ס שלומי אמוני ישראל התאגדו והתאחדו
לשמור משמרת הקורש ולהרים מצב היהדות.
הנאון רי"ד הלוי סאלאווייטשיק שליט"א הרב
דבוסטון, עמד על ערכה של האגודה והרניש
חשיבותה של התאחדות ת"ח ויראים שיבולים
להתהוות בח חזק ואמיץ בחיים הצבוריים
באנגליה החרשה, ביחוד דן על התופעה השלילית
המצויה בערי השדה שהבשרות יוצאת לאט לאט
משרותם של הרבנים לרשותם של הראבנים
וחורבן של יסוד היהדות ברוך בזה. השוחטים
חייבים לעמוד בפרץ ולהוות גוש אחד עם
הרבנים כדי להגן על אחד מעיקרי הדת.

לנשיא האגודה נבחר הרב מיכאל בערגסאן,
שו"ב, למזכיר מר יצחק שיינפעלד, לסגן מר
שמואל פרייס, לנזכר מר נתן מילער.
תודה מיוחדת לנשיא ומזכיר האגודה שהקרישו
מצדם ועובדותם לשם סדור האגודה זו, ועזרו
הרבה כארגון ההסתדרות.

אורח גאון במדינה

בימים אלו בא לאמריקה הרב הגאון הגדול
הח"ו"ב סוע"ה מ"וה משה פיינשטיין שליט"א.
האורח הגאון הזה, עוד מפורסם ביוראפ,
לארס גדול, ענק התורה, ובקי נפלא בכל התלמוד,
בכלי וירושלמי, ופוסקים ראשונים ואחרונים,
והרבה חירושי תורה אשר השיב לשואלים.
בזמן האחרון היה בסוביטה רוסיא. אשר
במדינה זו מסר נפשו על התורה, והתמיד שמה
יומם ולילה.

בימים אלו נתכבד לומר שיעור בישיבת ר'
יצחק אלחנן בני-יראדס. ובל ראשי הישיבות
ורבני העיר השביעו עונג משיעורו הגדול, וחידושו
הנפלאים בסברות ועמקות.

בתקוה אשר ימצא כר נרחב במדינה זו, מקום
רבנות, אשר יוכל להשמיע הוד קול תורתו.
ובולם יכירו הוד גדולתו.

העיר סין-סיטי אייגאוז

הרב הגאון המפורסם הח"ו"ב מו"ה שאול
בלאטניקאוו שליט"א נתקבל לרב בעיר סין -
סיטי.

הרב שאול בלאטניקאוו, מפורסם ביוראפ
לגדול בתורה, היה ר' בעעיר נעמאקסט בליטה.

החלטות הועידה

(א) השובי"ם חייבים לעמוד על המשמר
ולהגן על כבוד וקיום הרבנות החרדית בעת
שסכנה צפויה לה מצד אלה ראשי הקהלות
הרוצים ראבני מודרני משולל ידיעת התורה
ויראת שמים.

(ב) הכשרות מסורה רק לרשותם של הרבנים
החרדים והשובי"ם חייבים להלחם על עיקר זה,
ומבלי להכנע לראבני שיתקבל בקהלתם.

(ג) חברי ועדי הכשרות צריכים להיות יהודים
שומרי דת ומצוה, ואין לחפשים חלק בסדרה
וארגונה של הכשרות.

(ד) ועד הקבלנות ישב פעם בחדש כדי לדון על
אלה התלונות שהשובי"ם יביאו לפני ועד זה.

(ה) האגודה תגן על עניני השובי"ם בשעה

ותנונו ז"ל בבהכ"נ "שומרי משמרת הקודש
בבלטימורי.
המקום ינחם את האלמנה הרבנית תחי', וכל
המשפחה ובציון תנוחמו. ת נ צ ב " ה !

ונאוני הדור אמרו עליו הלל. בכחו הגדול בתורה,
ובנאומיו הכבירים אשר מוצאים חן לשומעיו,
בתקוה אשר אנשי העיר סיריסיטי יכירו הוד
ערכו ויתנו לו פרנסה בכבוד.

אבידות גדולות

ביום ה' פ' תצוה (ז' אדר תרצ"ז) נפטר הרב
הגאון הנעלה מו"ה אפרים שניאור ז"ל רב
ביהכ"נ רורשה בניו יארק.
הרב שניאור היה מהרבנים החשובים בניו
יארק. אחר מחברים חשובים באגודת הרבנים,
וער הרבנים. ת נ צ ב " ה !

בעיר לענינגראד נפטר האדם הגדול הרב
הגאון הגדול מו"ה מנחם מענדל גלוסקין זצ"ל.
הגאון ר"מ גלוסקין ז"ל היה האדם הגדול
במדינה, אשר מסר נפשו על תורה ויהדות
בסוביטה, הוא היה חתנו של הגדול ממינסק
ז"ל.

ר' אהרן סטרייט, ע"ה

ביום ר' פ' יתרו (ט"ו שבט תרצ"ז), מת
האדם הנכבד ר' אהרן סטרייט ז"ל, בעל בית
מאפה של סטרייט'ס מצות, היה אדם ישר
במעלות ובמדות, בן ס"ג שנה היה.
בניו מר יצחק, ומר יעקב, הולכים בדרכי
אביהם. והמה בראש בעלי בית מאפה מצות
שלהם.

אין לתאר האכירה הגדולה, מפטירת האדם
הגדול הזה, אשר הרבה עשה להחזקת התורה
ויהדות שם בארץ סוביטהדרוסיא. ת נ צ ב " ה !

המקום ינחם האלמנה, ובניו, — במעשיהם
הטובים תנוחמו. ת נ צ ב " ה !

ביום ה' פ' משפטים (כ"ג שבט, תרצ"ז)
נפטר אדם גדול הרב הגאון המובהק איש
האשכולות מו"ה ר' אברהם נחמן שווארץ זצ"ל
בבלטימורי.

הרב רא"נ שווארץ זצ"ל, היה מהרבנים
החשובים והמצוינים שבמדינה. אדם גדול בתורה
ובכל המעלות ומדות. הרבה עשה ומסר נפשו
לטובת התורה ויהדות בעיר בלטימורי ובמדינה.
זה שלשים ואחד שנה שבא לארצות הברית
מאירופה ועשרים ותשע שנים היה בבלטימורי,
והיה אהוב לכל, נוח לשמים ונוח לבריות.

חג גדול בשיקאגא

ביום א' פ' תשא (י' אדר, תרצ"ז) התקיים
חג גדול מחברי ביהכ"נ בית ישראל אנשי יא-
נאָווע, לכבוד מורם ורבים הרב הגאון הנעלה
כליל המדעים מו"ה יהודא רוד גאלדמאן
שליט"א.

בבלטימורי היה רב הפרטי של בהכ"נ "שומרי
משמרת הקודש", בהכ"נ גדול וחשוב. אבל
השפעתו היה על כל העיר והוא היה באמת הרב
דבלטמורי. וכל עניני העיר היה נחתכין על
פיו. וכולם שמעו לעצתו וחכמתו בכל הנוגע
לתורה ויהדות.

הרב רי"ד גאלדמאן, הוא אחד מהרבנים
החשובים והנכבדים בעיר, ומזכיר של מרכז
הרבנים דשיקאגא.

האכירה גדולה מאוד להעיר ולכל רבני
המדינה.

ביהכ"נ בית ישראל, אחד מבתי כנסיות
החשובים, וכבר הוא רב אצלם זה שלש שנים.
וכעת נתחדש לו כתב רבנותו עם הוספה.

בנו הרב ר"ד יהושע שווארץ, חכם גדול
ומפואר. חתניו לוקחי כנותיו, הרב הגאון הנעלה
מו"ה ניסן וואקסמאן שליט"א רב בליקוואוד
נר"ז. השני הרב הגאון הנעלה מו"ה משה
ראובן חריס שליט"א, אשר נתקבל לרב על מקום

נאומים לכבוד החג נשמע מחברי מרכז
הרבנים. הרב יצחק אייזיק וויינגארט רב בעיר
פארטוואיען, היה שר המשקים.

טלגרמות של ברכה באו, מאגודת הרבנים,
הרב די"ל גרויבארט, טורנטו, הרב ר' אליעזר

חג בר מצוה

בשבת קודש פ' בשלח התקיים חגיגת בר מצוה של היניק וחכים מר צבי ארי' מילער יחי'. בנו של השו"ב המופלג בתורה וי"ש מר זונדל חיים יעקב מילער נ"י מברוקלין. ראש השוכי"ם של שוחטי דקות מבית מטבחים של "ניוירארק בוטשערס" רניוירארק.

במוצש"ק התקיים משתה גדול, אשר השתתפו בחגיגה זו, רבנים נאונים גדולים שליט"א הרב ר' ישראל ראזענבערג, הרב רי"ל ועלצער הרב ר' משה שטערמאן, הרב ר' אהרן דוד בוראק, גם הרב מרדכי יעקב מינץ, הרבי של הבר מצוה המופלג ר' ישראל בינשטאק. הבר מצוה נאם בהלכה הנדפס בחוכרת זו. ברכה לאבי הבר מצוה ולאמו רבקה תחי' יה"ר שיוכו לראות בנם מגדל בתורה ובמע"ס.

כוס של תנחומין

ליד"ג הרב הגאון המפורסם מו"ה דובער סווירסקי שליט"א רב בכהכ"נ אהל יעקב אנשי קאוונא בשיקאגא, כמות עליו אמו היקרה האשה החשובה מנשים באהל תבורך מרת ראשע ע"ה ביום ד' משפטים (כ"ב שבט תרצ"ו) בעיר סורעניץ פלך ווילנה, בשנת השמונים וחמש לימי חייה. בעבודתו הגדולה לכל מוסדי התורה ויהדות ימצא נחומים.

שמואל אהרן הלוי פרדס

בעולם הכשרות

השערורה הגדולה במצב הכשרות בניו יארק רבתי אין לתאר, השוחטים יצאו נגד הרבנים חברי ועד הכשרות. והמה הביאו לזה אשר החניות למכירת עופות שחוטים, מרדו, ואומרים שאינם רוצים בסימני הכשרות. והרבנים נפרסמים שוב האיסור על עופות שחוטים בלי סימני כשרות. ומה יהי' מזה? ועוד לא נשמע מעולם הפקרות כזו, אשר השוכי"ם לא יהיה כאחור ברעה אחת עם הרבנים, בתקוה אשר יבוא הזמן והשוחטים יבידו האשמה הגדולה אשר עושים, ויעברו שכם אחד עם הרבנים חברי ועד הכשרות.

סילבער, סינסינטי, הרב רח"פ עפשטיין, סט. לואיס, הרב ר"י לעווינסאן, ניוירארק, ועוד. מר אלי' וויינגארט היה ראש ועד החגיגה, ועמו מר יואל דוד גאלדמאן. ומר שמעון ליפאווסקי נשיא ביהכ"נ.

המשתה היה בבית האוכל המהודר בכשרות המכונה "צוויינ'ס באנקעט האל", ברכה להרב ולכל חברי ביהכ"נ שיהי' להם הצלחה בעבודתם לטובת התורה ויהדות.

חג גדול בדעטרויט

ביום א' יתרו התקיים בדעטרויט חג גדול לכבודו של הרה"צ יוסף בן ציון ראבינאָד ווייז שליט"א, לרגלי התישבותו בדעטרויט זה עשר שנים. ובאו בערך שש מאות איש כ"י לחלק כבוד להרבי שליט"א, המדאה על גדול חביבותו ויקרתו של הרבי שליט"א בדעטריט בעד מדותיו הנעימות והתרומות וטובת לבו. ובעד ביתו הפתוח לרוחה לכל האורחים העוברים ושבים. הרב מהור"ר ר' יוסף בן ציון שליט"א הוא בנו של הרה"צ המפ' ר' זוסיא'לע מאַרעל, ורעיתו הרבנית היא בתו של הרה"צ פינחס'ל בקאנטע-קוועווע, ונכדי הרה"צ ר' יצחק יואל זצ"ל מקאנטיקוועווע והרה"צ ר' שמואל'קעל מברעזי, נא, מגזע ר' גדליהו ז"ל מליניץ ונכד הרב הגאון הק' מאפטא ור' אהרן מטשערנאָבעל ור' פנחס מקארעץ זצ"ל ולמעלה בקודש,

הרבנים: תאומים, פיין וסטאַלמאן דברו בשבחו של הרבי, הנואם הראשי לאיער ראזענ-בערג האריך כנאמו מכל הקורות שעברו על הרבי בימי המלחמה והמפכות ברוסלאַנד עד שבא לכאן באמריקא. לאחרונה נאם הרבי בעצמו והודה מקרב לב לכל הנאספים בדע כל תגמוליהם אליו.

חג נשואין

מו"ט להרב הגאון המפורסם מו"ה שלמה זלמן קרעווסקי שליט"א, רב בעיר אלענטאָון, פאָ, לנשואי בתו הכלה החשובה עטיל תחי' עב"ג החתן הנעלה מר יהורא מאיר שפירא נ"י. תהי להם למזל ולהצלחה ויוכו לבנות ביתם בהדי ציון וירושלים.

אטלאנטיק סיטי

עבודה מרובה נעשו כל העת בשדה הכשרות כאטלאנטיק סיטי ע"י הרב הנאון ר' משה שפירא שליט"א, רב העיר עם וער הכשרות. וכל העופות השחוטים יש להם סימני כשרות. לדאבוננו נמצאו עוד איזו אנשים שמביאים מחוץ לעיר עופות שחוטים בלי סימני כשרות, ומכשילים העם באכילת נבלות וטרפות.

בית המלון "ברייקס" אטלאנטיק סיטי, נד"ז

בית המלון ברייקס על מדרכת חוף הים באטלאנטיק סיטי נעשה כולו כשר בהרוד הכשרות תחת השגחתו הפרטית של הרב הנאון ר' משה שפירא שליט"א האב"ד באטלאנטיק סיטי, נד"ז.

בית המלון ברייקס היותר גדול בתבל, והמלון המודרני היהודי היחיד על מדרכת חוף הים באטלאנטיק סיטי.

כאשר אך תדרך רנלך על מפתן אולם של מלון "ברייקס" המפואר, עין לא תשבע מלראות את הוד יפיו והרודו המודרני. נשקף ישר מול הים. וקרוב לכל הצירפיים ומקומות השעשועים. כל חררי המלון גדולים ורחבים, ובכולם מרחצאות של מיריים חמים וקרים. שדות טלפניות בכל חדר, מקום משחק גדול לילדים בהשגחת מפקחת. מוסיקה, תזמורת צוענים וגם שעשועים אחרים, ובשעה שהחמה בוערת, יכולים אתם להתקרר את עצביכם בישיבה על הכורסות הנוחות במרפסות הנרולות והקרירות של המלון המפואר הזה.

בית המלון "ברייקס" נעשה למרכז אריס-טוקרטיה היהודית באמריקה. וכבר התארחו בו עשרות אלפי יהודים מכל קצוות אמריקה וקנדה, וגם ממקומות שונים באירופה עשו אותו למקום אכסניה שלהם.

בימים אלו בקרתי את מלון "ברייקס" באטלאנטיק סיטי ביחד עם הרב הנאון ר' משה שפירא שליט"א, ומצאתי הכל מהודר בתכלית הכשרות. חדרי המבשלות מיוחדים לבשר ולחלב.

ובכל הכלים יש סמני כשר וחלב, אשר לא יוכלו להחליפם בשום אופן. יש שם בית מאפה לכל מיני מזונות ולחם. והו מהודר הכשרות. כמובן אשר יש חששות לכל מיני מאפה באמריקה, אשר נאפה בתערובות דברים אסורים. ובמלון "ברייקס" שם הוא בית התאפיה, משניחים קבועים נמצאו תמיד במקום, ומשניה ראשי רבי שאול באקשטיין, והו משביע עונג לכל המהדרים בכשרות.

כעת מבינים הכל לפסח. וכולו נעשה בהשגחה יתירה על צד הרוד הכשרות לפסח.

ויישר כחו של הרב ר' משה שפירא, אשר בעבודתו הגדולה והכבירה, על שדה הכשרות באטלאנטיק סיטי. נעשה בית מלון "ברייקס" כולו כשר בתכלית הכשרות, ובהשגחה תמידית בהנהלתו.

ויישר כחו למנהל בית המלון ברייקס" מר עמנואל ע. קאטץ, אשר הרהיב אותו לעשותו למלון יהודי, וכולו כשר בתכלית הכשרות.

בית מאפה של קויפמאן'ס מצות

שיקאגא, אילל.

בית מאפה של קויפמאן'ס מצות בשיקאגא, מפורסם שנים רבות בעולם היהדות, למצה כשרה לפסח, בכל שנה ושנה נעשה תקונים חדשים ונחוצים, מכונות משוכללים לפי דרישות העת, ולפי דרישת הוהירת והוהירת היתרה שיהי' הכל כשר לפסח בתכלית הכשרות. בשנה זו מיד אחרי החג התחילו לאפות מצות כשרות לפסח.

בית מאפה זו עומד בהכשרם של רבנים גאונים מפורסמים שליט"א משיקאגא, הרב ר' אלעזר ראובן מושקין, הרב ר' אברהם ליב שוד, הרב ר' דוד כהנוב, הרב ר' צבי מאיר הכהן רא"ז וענבלום, הרב ר' יהודה דוד גאלרמאן, והרב ר' בועז כהן. כל עניני השגחה נמסר לרבנים אלו הגדולים והחשובים בעיר. ועל ידם נעשה השגחה תמידית בבית המאפה, וזה מבטיח לכם אשר הכל נעשה בזיהרות ובזריזות יתירה ובתכלית הכשרות לפסח.

בית מאפה של פינגלער'ס כשר לפסח שיקאגא, איילל.

בית מאפה של ראזינ'ס כשר לפסח, מעמפיס, מענעסי

בית מאפה של ראזינ'ס כשר לפסח כבר ידוע ומפורסם בעולם היהדות, בבית מאפה זו מעבדים שם לחג הפסח כל מיני מאפה מאקאראנען, קייס, לאקשען, פארפעל, זופ־נאטס, הכל כשר לפסח בהרור הכשרות.

עשר שנים חלפו ועברו מעת נתיסד בית מאפה זו, ונתפרסם לשם ולתהלה, וכל מיני מאפה הנעשה שם בהודרים בתכלית הכשרות מהחל ועד כלה, ומיוחד בטוב ויופי, ומתענגים לאוכלים.

בית מאפה זו עומד בהכשרו של הרב דש"א פרדס, והרב המקומי הרב ר' משה נתן טאקסין, ומשנית תמירי ירא וחרד, וזה מבטיח לכם בהרור הכשרות לפסח מהחל ועד כלה.

כבר מפורסם משנים רבות הבית מאפה של פינגלער'ס כשר לפסח בשיקאגא. בבית מאפה זו נעשו שמה לחג הפסח כל מיני מאפה מאקאראנען, קייס, לאקשען, פארפעל, זופ־נאטס, הכל כשר לפסח בהרור הכשרות.

בית מאפה זו עומד בהכשרו של רבנים גאונים מפורסמים שליט"א משיקאגא. ומלבד זהו מר משה פינגלער, איש ירא וחרד, ומשגיח על הכל, וזה משביע רצון לכל אלה המהדרים בכשרות.

בית מאפה של גורמאנ'ס מצות,

ניו יארק, נ. י.

בית מאפה של פרידמאנ'ס מצות פילדלפי, פא.

בית מאפה של פרידמאנ'ס מצות ידוע ומפורסם לשם ולתפארת בעולם היהדות, המה נעשים בתכלית הכשרות מהחל ועד כלה ומהודרים בתכלית היופי. סכונות משוכללים לפי דרישות העת, ולפי דרישות הזהירות והזריזות היתרה שיהא הכל כשר לפסח.

בית מאפה זו נמצא תחת השגחתו והכשרו של הרב הגאון המפורסם מו"ה רוב ארי' הכהן לעווינטאהל שליט"א האב"ד בפילדלפי' ונמצא תמיד תחת השגחה מעולה מרבני העיר, מר פרידמאן בעל בית המאפה איש ירא וחרד, וכל דין סמוכי לנא ולכל ישראל לאכול פרידמאנ'ס מצות אשר כשר בתכלית הכשרות כראוי.

בית היין של הרב פ. פלאטא

2648 בראדוויי ניו יארק

בית היין של הרב פלאטא, כבר מפורסם בניו יארק. בהרור הכשרות הנעלה, וכל היין וברענדי הנמצא שם כולו בהרור כשרות הנעלה לפסח ולכל השנה. חוב קדוש לכל איש לקנות היין וברענדי בחנות זה, אשר שומד לכל קדושת ישראל, בשמירת שבת כהלכתו.

בית מאפה של גורמאנ'ס מצות, בניו-יארק, ידוע ומפורסם משנים רבות לשם ולתפארת בעולם היהדות. המה נעשים בתכלית הכשרות מהחל עד כלה. ומהודרים בתכלית היופי, מכונות משוכללות, לפי הדרישת המדעיות האחרונות. מגמר הלישה עד סוף האפיה, הכל הנלגול ועשיית המצה נעשה בכת אחת במכונה. וממש להפליא המהירות והזהירות מהחל ועד כלה.

בית מאפה זו נעשה מצות מרובעות, מצות עגולות, מצה עשירה. האולוהיט מצות, מצה מעלה, מצה פארפעל, הכל מהודרים בכשרות לפסח.

בית מאפה של גורמאנ'ס מצות עומד בהכשרו של הרב הגאון הנעלה בנש"ק מנחם מענדל חאדארוב שליט"א

הרב רמ"מ חאדארוב הוא מחשובי הרבנים בניו יארק. נרול בתורה מנזע צדיקים גאונים וקדושים דוד דוד זי"ע. בנו של הרה"צ ר' מאטיל חאדארוב שליט"א, המכונה "דער וויזניצער טאלנער רבי". ונאמן עלינו עדותו והכשרו של הרב רמ"מ חאדארוב, כי הכל נעשה בזהירות ובזריזות יתירה וכשרים לפסח בתכלית הכשרות.

בית מאפה של סטרייט'ס מצות ניו יארק, נ. י.

בית מאפה של סטרייט'ס מצות המשובחים בטעם בכל השנה, לפני חג הפסח נעשה הכל כשר לפסח, ועומד בהכשרו של הרב הגאון הגדול מו"ה אשר ניסן הלוי לעוויטאן שליט"א, הרב משאוול, כעת רב בברונקס, ביחד עם הרבנים הרב אברהם חיים ביאליק, הרב כאראש, הרב ניוברגער, נעשה שם השגחה מעולה.

למען האמת

הלשכה לעניני הישיבה הנעלה "בית ישראל" מאבקריווישא, רומעניען נתודעה כי אנשים בלתי אחראים הוציאו דבת שקר אשר הישיבה הנזכרת חלפה ושנתה את שמה לשם "בית יהודה", לכן אנחנו מודיעים כי הישיבה הזאת מעולם לא שנתה את שמה.

ישיבת בית ישראל באבקריווי-שא, רומעניען עומדת תחת ההנהלה והשפעתו של הגאון וצדיק רבינו מנחם מענדל האגער שליט"א (וויזניצער רבי), אב"ד וריש מתוכתא דקהלה קדישא הנזכר.
נאום הרב מענדל האדאראוון, נשיא, יוסף פאפאוויץ, מוכיד.

הננו לאשר בזה את דברי חברנו הרב הגאון הנ"ל, שחוא נשיא הישיבה הנ"ל פה במדינתנו, ודבריו אין צריכין תיווק כי שם הישיבה "בית ישראל", לא נשתנתה, וכל המשנה ידו על התחתונה.
יהודה ליב זעלצער,

מוכיר אגודת הרבנים.
(מקום החותם).

ג. ב.

מבקשים אנחנו את הרבנים שליט"א וראשי הקהלות די בכל אחר ואחר לשים עינא פקוחא על הדבר הזה.

יין כשר לפסח ולכל השנה

כל יין כשר הבא מאת
JOHN G. DORN

הרי זה יין כשר לפסח ולכל השנה
כי נעשה בהשגחה מעולה על ידי יהודים
כשרים ונאמנים מהחל ער כלה

John G. Dorn
322 E. Water Street,
Sandusky, Ohio.

מודעה רבה לרבנים, מחברים ומילי'ים!

כבית הדפוס המכונה "זאלינגעלמאן פובלישינג קאמפאני", המפורסם בכל רחבי-מדינת כמלאכתו המצוינת, בשרותו המרוקת, במחיריו הנמוכים ובתנאיו הנוחים, מרפוסים כל מיני ספרים: מחקר, דרוש, הלכה, חנוך, ספרות וכו'. בית הדפוס הנ"ל משוכלל בכל מיני אותיות ובמכונות היותר חדישות.

הזולנו עתה מחיר ההדפסה למחיר היותר מינימאלי!

עבורתנו מצטיינות הן מצד המכני ותהדור התיצוני והן מצד הקריאה וההנהגה. אנו מתיחסים אל הספר העברי והדפסתו בתשומת-לב מרובה ובכבוד ראש גמור.

אנו פונים איפוא אל כל אלה שיש בידם ספר מוכן לדפוס באיזה מקצוע שהוא, שיואלו בסובם לעמוד אתנו בקשרי מכתבים ונודיע להם לאתר כל הפרטים והתנאים.

SALZ & GELLMAN PUBLISHING CO.
1714 Chestnut St. St. Louis, Mo.

משנכנס אדר מרבים בשמחה

אזוי ווי יעצט איז נאָהענט צו פסח און אונז זענען גארמענטס ווערט געמאכט אלעס צום אָר דער און עס נעמט צו מאַכען אַ גארמענט פון 2 ביז 3 וואָכען און אַלע ווילען זייערע קליידער פאַר פסח, ווייל דער 2טער טאָג פסח איז שוין ספירה, און עס האַלט ביז שבועות, דעריבער ווילען מיר נים מאַכען דעם זעלבען מעות וואָס מיר האָבען געמאכט פאַר אַ יאָהרען, אַלע אידען זייען געקומען מיט איינמאַהל און מיר האָבען נים געקענט אַטענדען.

דעריבער בעמען מיר אייך איהר זאָלט זיין אזוי גוט און קומען יעצט און אויסקלייבען וואָס איהר ווילט און געדען אַ קליינעם דעפאַזיט און איהר קענט אַרויסנעהמען דעם גארמענט ווען איהר ווילט.

קאמביינד קלאדינג עקס.

א. שייקין, פרעזידענט
האַלסייל פרייזען צו די קאַסטאָמערס
38 קאַנאַל סטריט
אַפען זונטאָג, שבת געשלאָסען

קאַר. לודלאָוו און דייוויזשאַן סט.
ניו יאָרק

טעלעפאן:
דראַי דאָק 2340-4

COMBINE CLOTHING EXCHANGE, Inc.
38 Canal St.
New York, N. Y.
Drydock 2340-4

קול קורא!

רבנים, רבניים, חסידים, שוחטים, חזנים, שמשים, כשר בוטשערס און פרומע בעלי בתים

איהר זאָלט זיך נים לאָזען פארפיהרען פון די קאַסטאָם־שניידער אדער פון די קלאַטהינג־ספאַרקויפערס וואָס זיי זאָגען אייך אז זיי מאַךען קליידער אַהן שעטנז.

אויסצוגעניגען שעטנז מוז מען אַנאַליזירען דורך מיקראַסקאָפּישען און כעמישען אַנאַליז, און קיין איין שניידער אין יוניטעד סטיווס, אַנאַליזירט דעם גארמענט.

און דעריבער איז אין די קליידער, וואָס איך מאַכען קעגן קומט נים אַרײַן קיין שום שעטנז, סײַ קלאַטה, סײַ קענוועס, סײַ לױנינגס, סײַ באַטענס און סײַ פאַדים און סעױפּ, סײַדען זיי ווערען פריהער גוט אונטערזוכט דורך אַ מיקראַסקאָפּישען און כעמישען אַנאַליז אין פאַרלעסליכע לאַבאָראַטאָריעס.

און פון די אַנאַליזירטשאַנס האָט מר. א. שייקין, דער פרעזידענט פון קאַמביינד קלאַטהינג עקס־טשענדויש, אויסגעפֿינען אז מאַהעירס, טראַפּי־קעלס און אַלפעקאָס זיינען געמישט וואָל מיט קאַטען און די סײַעמס פון די בגדים ווערען געדען מיט לינגען פאַדים איז דאָס שעטנז און אַ סכּור מן התורה, און דאָס האָט פאַראורזאכט אַן צוואַלדשאַן אין דער אידישער ספּעציע פון די נזורים און איבערהויפט פון דער חסיד'ישער וועלט, וואו אַלע רבױם און חסידים טראַגען זיך מער ווי ווינטער אַלפעקאָס, טראַפּיקעלס און מאַהעירס, ווייל זיי האָבען געמישט אַז דאָס איז געמאכט פון קאַטען און לינגען, מיט קאַטען איז נים קיין שעטנז.

מיינע קליידער טראַגען דעם הכשר פון די אגודת און ועד הרבנים וועלכע טראַגען מיינע בוטס. צו דער זעלבער צייט פארקויפֿען מיר צו די קאַסטומער פאַר האַלסייל פרייז, וואָס דאָס מיינט פאַר 15 דאָלאַר ביליגער דעם בגד ווי דער מאַרקעט פרייז. דאָבוי פאַרגעסט נים אַז אונזער דע סטיוולס און די אַרביטס איז די שעטהנסטע און בעסטע אונזערע דעזינערס זיינען באַר ריהבס אין גאַנץ אַמעריקאַ. אויסער וואָס אונזערע טוטס מאַכען די ינוואַרג אויסצוזעהן ווי ספאַרטס, מאַכען זיי אייך די עלטערע מענשען אויסקוקען יונג.

מייל אָרדערס ווערט אַטענדעט פינקט טייל. טוטס און טאַפֿ־קאָטס, פאַר אלט און יונג, און ספאַרטס. פרייז אַלבערטס און פראק טוטס פון וואָלענע וואַרעס און זומערדיגע מאַהעירס, טראַפּיקעלס און אַלפעקע'ס.

אשערזוויט'ן כשר ווארשט פעקטארי, סינסינעטי

כל מיני כשר מעושן נקניקים וכרכשאות הנעשים בבית הרושת של אשערזוויט'ן כשר פעקטארי, המה בדקדוק רב בעניני הכשרות מהחל עד כלה, ומהודרים בטעם ויופי.

בעלי בית חרושת האחים אשערזוויט'ן, מפורסמים למוחזקים ונאמנים בכשרותם וישרותם. הגאון הגדול הרב ר"א סילבער שליט"א האב"ד בסינסינעטי, מכפר את בית הרושת זו מעת לעת. והעמיד שמה שני משניחים, וזהו מספיק ומשביע רצון אלה המהדרים לכשרות מדויקת ומצוינת.

I. OSHEROWITZ & SONS

567-69-71 W. SIXTH STREET

CINCINNATI, OHIO

שיקאגא, אייל

צווייג'ס באנקעט האלל און באלל רום

דער שעהנסטער פראכטפאלער האלל אין די וועסט סייד, און באלל רום מיט די לעצטע מאָדערנע איינריכטונגען, און די בעסטע באהאנדלונג פאר חתונות, באנקעטען, פארטיס. א. ז. מיט די מעסיגע פריזען.

אלעס וואָס דארט ווערט צוגעברייט איז סטריקמלי כשר, די לעצטע צייט איז דער האלל אונטער איין רבני'שער השגחה, דער הכשר ווערט געגעבען פון הרב הגאון ר' יהודא דוד נאלדמאן שליט"א, דער מזכיר פון מרכז הרבנים. דאָס קען אלעמען צו פרידען שטעלען, פאר די שעהנסטע השגחה.

ZWEIG'S BANQUET AND BALLROOM, 3146 W. Roosevelt Road
Phone: Van Buren 4747

את זה תאכל

כל הנעשה בבית החרושת של מאַרריסאן ענד שיף כשר ווארשט פראָדוקטען

מיני הבשר וקניקים וכרכשאות המה נעשים בדקדוק רב מהחל ועד כלה בעניני הכשרות ומהודרים בטעם ויופי, הוא בית החרושת היחיד בניו-ענגלאנד סטייטס אשר יש לה חוקת כשרות ומפורסמת זה עשרים שנה. וכשר אפילו למהדרין מן המהדרין, ועומדת תחת השגחתה המעולה של הרב הגאון אהרן דוד הכהן זעלדנער רב בעיר באַסטאן רבתי.

Tel. Capitol
4713-4714

64-66
Fulton St.

וויכטיגע נייעס
אמת'ע כשר'ע פוטער פאר פסח
 די באוואוסטע
ראשקאס דיירי קא.
 סט. לואיס, מיזורי

וואָס איז באוואוסט אין גאנץ אמעריקא, פאר זייערע כשר'ע מילך און די בעסטע כשר'ע פוטער, פאר פסח און א גאנץ יאָהר. וועט דיזען יאָהר זיין אימשטאַנד צו באַזאָרגן און נאָכ־צוקומען די פילע פערלאנגען, פון זייערע צאָהלרייכע קאָסטימער איבער'ן גאַנצען לאַנד.

מיר האָבען ספעציעל דיזען יאָהר געמאכט אלע אראַנושמענטס, אזוי אז מיר קאָנען הענדלען גרויסע אַרדערס פאר דער פאַריהמטער ראשקאָס כשר'ע פוטער פאר פסח: אמת צו זיין כשר איז אַ שווערע פראבלעמע, אָבער אַ דאנק אונזערע נייע מאַשינערי וואָס האָבען איינגעאַרדענט אין אונזער פלענט וועלען מיר דאָס קאָנען באַזאָרגען. און יעדער איד קען זיך איצט פאַרגינגען צו האָבען הנאה פון פסח מיט ראשקאָס פסח'דיגע פוטער.

אלע אַרדערס וועלען פינקטליך אויסגעפילט ווערען אין צייט. שרייבט שוין צו דער

RASKAS DAIRY COMPANY

1311 No. Newsted

St. Louis, Mo.

בית היין של מאַנאַרך וויין קא., אינא.

היין כשר הנעשה בבית היין של מאַנאַרך וויין קאָמפאַני, הנקרא מאַנישע-וויינ'ס וויין כשר לפסח ולכל השנה. היין הזה נעשה בתכלית הכשרות, על ידי יהודים שומרי שבת נאמנים וכשרים. בהכשר והשגחה מרבנים מובהקים ומפורסמים אשר מעידים שהיין נעשה בהשגחתם מהחל עד כלה. מדריכת ענבים עד נתנו לבקבוקים, הכל תחת השגחתם המעולה. וכל הכית יין או בקבוקים של יין היוצא מבית היין הזה בשם מאַנישעוויינ'ס וויין כשר אף לפהדרין. בעלי היין מר סטאַר ושותפו מר ראבינסאן, המה נאמנים בכשרותם וישרותם.

MONARCH WINE COMPANY Inc.

Manischewitz's Wine

105 — 113 Wooster St.

New York, N. Y.

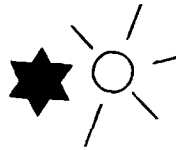
סאנשיין בעקערס מאכט עם לייכט

אויסצומיידען די ריזיקע פון טרפות ביים קויפען קרעקערס

ליך. זיי זיינען געבאקען מיט א כשר און פיר ויערושעטעכל "שאַרמענינג" אונטער דער שטענדיגער השגחה פון א רב, באשטימט פון הרה"ג רמ"ז מרגליות, ז"ל.

חזירפעטס ווערט אָפט געברויכט אלס "שאַרמענינג" פאַר קרעקערס... אָבער עם איז לייכט אויסצומיידען די ריזיקע פון טרפות דורך נעברויכען סאנשיין כשר קרעקערס אויסשליס

געבאקען מיט א כשר "שאַרמענינג" — ניט מיט חזיר-פעטס

סאנשיין כשר קרעקערס ווערען געמאכט בהשגחת דער יוניאן און ארמאנדקס דזשור איש קאנגרעגאציעס און אמעריקא, וועמענס משגיח איז הרב ר' אליהו גרשון גאעלמאן, באשטימט פון פארשטארבענעם הרב הגרמ"ז מרגליות, ז"ל.

Rabbi Albert Goldstein
Honorary President

Loose Willes Biscuit Company

מאנישעוויטץ כשר'ע וועדזשעטייבעל זופ

דער נייעס פראדוקט, מאנישעוויטץ כשר'ע וועדזשעטייבעל זופ, ווערט געמאכט מיט די גרעסטע השגחה פון גרויסע רבנים מובהקים. די זופ איז פון די בעסט און קוואליטעט. און אלעס מיט דעם גרעסטען הדור הכשרות איך די אלע פראדוקטען אונטער דעם נאמען מאנישעוויטץ'ס פוד פראדוקטס, אזוי ווי קאפע, מהעע, ביענס, טאמייטא זופ, טאמייטא דזשום, קעמזשופ, מאסטארד, זאלץ ספייזעס, חריין, מאיאניעו, געהאקטע הערינג, אלעס ווערט געמאכט מיט גרעסטע השגחה פון רבנים גאונים מפורסמים שליט"א, און פון די בעסטע קוואליטעטען.

MANISCHEWITZ FOOD PRODUCTS, Inc.
673 Broadway, New York City Tel. ALgonquin 4-8352

את חג המצות השמור
די בעקערי פון ראזענ'ס קאמפאני

אין מעמפים טענעסי

די סטריקטלי כשר'ע פעקטארי וואָס ווערט פאָבריצירט אויף פסח

פון די בעסטע און דיינסטע

**לאַקשען, סופ נאַטס, מאַקאַראַנען, פאַרפעל, און קייק
 מאַרמאַלאַדי, מייעניז**

יערער איינער אפילו מהדרין מן המהדרין קען בלי שום חשש ופספוק דאָס באַנוצען
 אויף פסח. אלעס ווערט געמאכט מיט דעם גרעסטען הידור הכשרות מהחל ער כלה.

מיט דעם הכשר פון די רבנים הרב רש"א הלוי פרדס, והרב דמ"נ

טאַקסין, רב במעמפים, טעננעסי

דאָרט אין די פעקטאָרי געפינט זיך אימער איין משניח תמיד

האַלסייל און ריטייל

קאָנזערי אַרדערס פינקטליך אַטענדעט

ROSEN'S FOOD PRODUCTS CO.

241-243 N. SECOND ST.

MEMPHIS, TENN.

פּרעדאָניאַ פּראָדוקטס קאָ. אינק.

סטאַר וויין

היינז כשר הנעשה בבית היין של פרעדאניא פראדוקטס קאָ. אינק. הוא כשר
 לפסח ולכל השנה. כל היין כשר בהשגחה מעולה על ידי יהודים שומרי שבת,
 נאמנים וכשרים. הכל נעשה בהשגחה והכשר של הרה"ג המפורסם מג"ה
 ליבער כהן שליט"א. הרב ליבער כהן מעיד אשר היין הזה נעשה בהשגחתו
 מהחל עד כלה. הכל תחת השגחתו הנעלה. וכל היין היוצא מבית היין הזה
 בחותם והכשרו של הרב ליבער כהן, כשר בתכלית הכשרות.

FREDONIA PRODUCTS COMPANY, Inc.

"STAR WINE"

Fredonia, N. Y.

אטלאנטיק סיטי, נד"ז
"לארעין האטעל" דער נייעסטער און פרעכטיגסטער כשרער
האטעל, סעינט טשארלס פלייס און בארדוואק

דער "לארעין האטעל" האט אלע מאדערנע באקוועהמליכקייטען. דער פיינסטער האטעל פאר וואָס קיישאַן פון געזונט. רוה און פארגעניגען. אלעס ניי און פרעכטיג. נייע פוירנישור. נייע בעד מען. די ערשטע פיר פון בארדוואק, ים וואסער אין אלע צימערען, די פיינסטע און בעסטע שפייז יען, כשר בתבליט הכשרות — דער איינציגער האטעל וואָס האט איין משניח המידו. חסידו.

מאיר קאהן, -- נייטהען נינבורג.
 מר. מאיר קאהן, אחר מבעלי המלון, איז איין אויסגעצייכענטער מאַן הנאמן ומחוס ככשרות. איהר קאַנט אייך איבערצייגען ביי הרב משה שפירא, דער רב פון אטלאנטיק סיטי.

The Lorraine Hotel

St. Charles Place and Boardwalk

Phone: 5-4312

Atlantick City, N. J.

ריעל כשר סאַסעדזש קאַ, אינק.

ניו יארק, נ. י.

בית הרושת חדש זה נפתח מבעלי בתי הרושת של 'ווראפעיין' בניו יארק

המה אנשים המפורסמים לכל הרבנים ולעולם היהדות לאנשים מוחזקים בכשרות. וכל אנשים החרדים בניו יארק רבתי ובמזרח המדינה, יוכלו להשביע עונג לאכול הווארשט כשר שלהם, אשר נעשה עתה בבית החרושת 'ריעל כשר סאַסעדזש קאַ, אינק', אשר נהדר בהרוד הכשרות המדוקרת והמצויגת. ומחודר בטעם ויופי. בהכשר הרב הנאון המפורסם מו"ה ישעי' קארלינסקי שליט"א, יו"ד מועד הפועל של אגודת הרבנים דארה"ב, וקנדה, והמשניח המפורסם בעולם הכשרות הר' הן תומארקין.

הסתבלו על
 ס ס ס
 המסלה
 9 9 9

REAL KOSHER 999 SAUSAGE Co. Inc

15 RIVINGTON ST.
 NEW YORK

TELEPHONE
 ORCHARD 4-5410

על חסען או
 על הווארשט
 וואו אתה בא
 לירי ככול

סטרייט'ס מצות

כשרים לפסח ולכל השנה, מצות הללו טובים ויפים וערבים למאכל זה שלש שנים אשר בית מאפה מצות לפסח של מר אהרן שמרייט 152 רחוב ריווינגטון, ניו יארק, עומדת בהכשר הרב הגאון הגדול מו"ה אשר ניסן הלוי לעוויטאן שליט"א, רב בבראנקס, ומלפנים רב ור"מ בשאוויל, ליטא, הרב לעוויטאן הוא אחד מגדולי השו"ב הרבנים במדינת, ועוד ביוראפ היה רב גדול וחשוב. וזה נוסח ההכשר של הרב הגאון רא"נ הלוי לעוויטאן:

הנני להודיע בזה נאמנה בשער בת רבים כי בית מאפה מצות של מר אהרן שמרייט 152 רחוב ריווינגטון, ניו יארק, עומדת בשנה זו כמו בשנת העברה תחת השגתתי הראשית, מנתי אנשים נאמנים אשר יהיו בכל עת הלישה והאפיה להשגות כי הכל יעשו על פי דקדוק הדיון של שו"ע. גם רבנים הרב א. ד. באראש, הרב מ. ל. נובברגער, והרב תום אברהם ביאלוק, מבקרים את בית מאפה הנ"ל בשעות שונות ביום להשגות בעין פקוחה כי הכל יעשה ביהרון הכשר לצורך תג הפסח. הקמה אשר המצות נאפה ממנו הוא מקימחא דפיסתא כשר, המצות וחקמת מצה של בית מאפה שמרייט הנ"ל אשר הכשרי וחתימתי נדפס על הקופסאות של המצות בשירים לאכול בתג הפסח בלי שום חשש ופקפוק כלל אף למתדרים במצות, ויאכלו ענוים וישבעו ויתענגו על רוב טוב. וע"ו באתי על התתום, יום ג' כ"ב טבת תרצ"ו.
אשר ניסן הלוי לעוויטאן, חו"פ בראנקס, נ. י.

ההכשר של הרב הגאון הנ"ל היא ערוכה נאמנה כי המצות של שמרייט'ס המה כשרים לפסח בלי שום חשש ופקפוק. המצות של שמרייט'ס המה כשרים וטובים ויפים למאכל.

מען דארף נאר אכמונג געבען אז אויף די באקסעס זאל זיין דער הכשר און די נעמען פון די רבנים המכשירים און כשר לפסח

A. STREIT'S MATZOS
152 RIVINGTON ST. NEW YORK, N. Y.
Ph. Orchard 4-7100

והשתיה כדת!
קאקא-קאלא

איז אדאי געזונט. עס איז נישטא קיין בעסערע משקה ווי קאקא-קאלא. עס
מאכט אייך פריש און מונטער, לעבעדיג און ענערגיש. קאקא-קאלא איז אויסגע-
ארבייט פון די בעסטע פלייוואַרס, אבסאלוט רייך, סטערעליזירט.
וויילט איהר הנאה האבען פון א גוטען און געשמאקען
געטראנק — נוצט קאקא-קאלא
איז אייך כשר און אירנענד וועלכען חשש פאר א נאנץ יאהר און פאר פסח וואהין איהר
קומט—אין קענדיס-טאָרס, רעסטאָראַנטס, דראג סטאָרס פאָדערט אַ באַטעל קאקא-קאלא

בזמן האחרון בקרתי את בית החרושת של קאקא-קאלא באטלאנטא של
דושאָרדיא והמה בעלי בית החרושת גלו לפני כל תעלומות ואף תערובות
הסודיי (סעקרעט) הכל חקרתי ובדקתי ומצאתיו כי המשקה קאקא-קאלא
כשר לשותתו ע"פ הדין.
שמואל אהרן הלוי פרדס, עורך ומו"ל "הפרדס"

יין נפון כשר לפסח ולכל השנה

היין נפון הנעשה בבית חרושת של פיורימען וויינס אינג., 117 לואיס סטריט, ניו יארק,
נעשה בהדרגה ובהירות יתירה ע"י בעל בית היין ר' שמואל דוב בער נאנעלעס,
שו"ב, ואחד מחסידי חב"ד. היינות טובים מאוד, וגם נמצא שם לקנות יינות כשרים
ומהודרים מקליפורני אשר נעשים שמה בהשגחה מעולה ע"י רבנים מובהקים דשם. גם
נמצא שם לקנות מעד.

ומלבד השגחתו של בעל בית היין הנ"ל, עומד בית היין זה תחת השגחת הרבנים
הנאונים שליט"א, הרב ר' יוסף רוב קאסטעל, והרב ר' אלי' סימפסאן.

"GANELES" — HOME OF KOSHER WINE'S

117 Lewis St. New York, N. Y. Tel. or-chard 4-7544

אטלאנטיק סיטי, נד"ז

גרונדווערג'ס האטעל "ניו יארקער"

כשר למהדרין מן המהדרין

רוטס מיט די לעצטע מאדערן איינהיכטונג, הייסע און קאלטע ים וואסער אין אלע בעסע רומס פון האטעל, עלעוויטאס, א גרויסער דינינג צימער, און ווארט צימער, און א לאבני מר. גרונדווערג, איז א בעוואוסטער אויסגעצייכענטער מאן הנאמן ומחזק בכשרות. איהר קאנט אייד איבערצייגען ביי הרב לעווענטאהל, פילארעלפי, הרב שפירא, דער רב פון אטלאנטיק סיטי, און רבי הערבערט דר. גאלדשטיין, ניו יארק.

GRUNDWERG'S HOTEL NEW YORKER
 128 S. Connecticut Ave., Near Boardwalk—Phone 49976—Open All Year
 ATLANTIC CITY, N. J.

בית חרושת לקייסינגס

כל הוושטים, מינו דקין, דקי פרה, דקי עגלים, ודקי כבשים הכשרים שנעבדים בנקיון בבית חרושת של

סופעריאר כשר קייסינג קא.

המה כשרים בתכלית הכשרות, ונעשים בדקדוק רב בעניני הכשרות מהחל עד כלה, שמה עומדים שני משגיחים המפקחים על הכשרות מהחל עד כלה, ובהכשר הרב הגדול בתורה מו"ה חיים ראזין, בנו של הגאון המפורסם הרב ר' משה ראזין שליט"א.

SUPERIOR KOSHER CASING CO.
 50 LOCUST STREET, Brooklyn, N. Y. Phone: Evergreen 8-2916

פיינבערג כשר סאסעדזש קא. קענועס סיטי מא.

כל מיני כשר מעושן וברכשאות הנעשה בבית חרושת של פיינבערג כשר סאסעדזש קאמפאני נעשים בדקדוק רב בעניני הכשרות מהחל ועד כלה, ומהודרים בטעם ויופי, ועומד תחת הכשרו והשגחת הרב הגאון המפורסם ר' יחזקאל בראווער אבר"ם קענועס סיטי. והכל נעשה כרת וכדין וזה מספיק ומשביע רצון אלה המהדרין לכשרות מדויקת ומצוינת.

FEINBERG KOSHER SAUSAGE FACTORY
 709 Linwood Blvd. Kansas City, Mo.

את חג המצות תשמור

אכלו את המצה הכשרה והמהודרה מבית מאפה של מצות, אשר בעל בית המאפה הוא

ר' יעקב ליב אנדראן

אשר מפורסם לכל הרבנים ויהודים חרדים דניו ויארק רבתי והמרגייה לעסקן צבורי, איש המעשה, הרגול מרכבה, בכל ענינים הנוגעים לתורה ויהדות, ובפרט בשדה החנוך.

שמו הטוב יספיק לנו לכשרות המצוינה והמהודרה בבית מאפה של

מצות, ברחוב לודלאוו 19, ניו יארק, אשר נכנסה בשנה הזאת לידו.

בית מאפה זו עומד בהכשר הרב הגאון המפורסם מוה"ר ישעי' קארלינסקי שליט"א. אחר מחשובי הרבנים בעיר. ועומד שם משניח תמיד.

ANDRON'S GOLDEN CRISP MATZOS

19 Ludlow St.

New York, N Y.

Tel. orchard 4-8070

יינות כרמל

היין המשובח והמוקדם לברכה, המה יינות כרמל המובאים בכבוקים חתומים מיכני ראשון לציון, רחובות וזכרון יעקב, המשומרים מהודרים בכשרותם ובהשגחתם הנעלה לפסח ולכל השנה, וכל איש הירא וחרד יוכל לשתות יינות אלו בלי שום חשש מפסוק.

הסוכנות היחידה באמריקה של יינות כרמל מהיקב הידוע נמסרה להרב ר' יחיאל מאיר קובלסקי

על כל כבוק צריך להיות תווית שהיין מובא הנה על ידי הסוכן היחירי, אל תסתכל כנסן אלא גם בחותם, כי בלעדה אין אנו אחראים שהיין הוא הכרמל האמיתי. לפנות בהזמנות אך ורק ישר אל הסוכנות הראשית באמריקה:

RABBI I. M. KOWALSKY, PALESTINE HOUSE

Sole Sales Agent in the United States for the

Famous Palestine Carmel Wines

Founded in 1882 by Baron Edmund de Rothschild

10 WEST 28TH STREET

NEW YORK CITY

Tel. LExington 2-6263

גארבער'ס כשר'ע פראדוקטען

די אלע פראדוקטען זענען כשר
א נאנץ יאהר און פאר פסח

גארבער'ס מזרחי פארעווע פעט
גארבער'ס מזרחי כשר אויל
גארבער'ס מזרחי עסיג
גארבער'ס מזרחי פינען האניג
גארבער'ס מזרחי כשר קלענזער, און
גארבער'ס מזרחי כשר זייף

דער גרינדער פון די פעקטארי ר' ישעי' גארבער, איז אנערקענט ביי אלע רבנים פאר א ת"ח מופלג בתורה, ירא ושלם וואס מען קען זיך אויף איהם סומך זיין אין ער איז מכטיה אז די אלע פראדוקט

מען זענען כשר פאר פסח און א נאנץ יאהר.

GARBERS OIL CORPORATION
345 Hewes Street Brooklyn, N. Y.

פאטייטא מעהל כשר לפסח

די פאטייטא מעהל כשר לפסח, פון די פירמע "סטיון האלל מאנופעקטשוריןג קא." איז געמאכט געווארען מיט די גרעסטע השגחה כדת וכו' וואס אלעס איז סטריקט מלי כשר לפסח, וואס אויף יעדערען זאס איז דא די בלאמבע "כשר לפסח", וואו עס ווערט נאכאמאהל איבער געפאקט אין אונזערע גרויסע ליכטיגע און ריינע פעקטארי אין שיקאגא. אדער מיט די האלל מארק ברענר, אדער מיט אונזערע סויפערס ברענר, אויב פערלאנגט. אלעס ווערט דא אויך געמאכט מיט די גרעסטע השגחה.

די פעקטארישע ווערען געפאקט שטייף און שעהן

שרייבט אונז פאר פרייווען:

STEIN. HALL MANUFACTURING CO.

2841 S. Ashland Avenue

Chicago, Illinois

פאר פראפיט פון מעהר בזונעם

אין סאסעדזש און צוגעגרייטע פליישען

געברויכט

סילפקעים ק קייסינגס

SYLPHCASE K SAUSAGE CASINGS

REG. U. S. PAT. OFF:

סטריקטלי
נשר

סטריקטלי
נשר

די מאדערנע קייסינג

פאלשטענדיג דורכזיכטיג

אויסגעצייכענטע שטארקייט

פולע אַנשטאַפונג מעגליכקייט

סאַיזעס גרייכען פון
1-5/8 ביז 4-1/2 אינשעס

פלעין אָדער אַנציהעגן
געדרוקט אין קאַלירען

סילפקעים ק קייסינגס זיינען סטריקטלי נשר

מאַנפּעקטשורט ביי

SYLVANIA INDUSTRIAL CORP.

Sylphcase Division

122 EAST 42nd STREET

NEW YORK CITY

פרידמאן'ס מצות

חמשים שנה חלפו ועברו מאז נוסדה בית מאפה של פרידמאן'ס מצות בפילאדעלפיא, בכל שנה ושנה משפרים את בית-מאפיה; בשנה זו נשתכללה ברוב פאר ויופי, המכונות והתנור משוכללות לפי הדרישות המדעיות האחרונות.

פרידמאן'ס מצות

נשרים בתכלית הנשרות, ונעימים בטעם ויופי

בית מאפה של פרידמאן'ס מצות הוא תחת השגחת רבנים מפורסמים, הרב הגאון רד"א לעוויןמאל שליט"א, האב"ד בפילאדעלפיא; והרה"ג ר' יצחק לובארסקי.

B. C. FRIEDMAN & SONS,
616—624 So. 7th Street Philadelphia, Pa.

פיגלער נאדעל אינק.

די איינציגע סטריקטלי כשר'ע פעקטארי אין שיקאגא וואָס ווערט פאבריצירט אויף פסח פון די בעסטע און ריינסטע

סופ-נאָם, אייער לאַקשען, מאַקאַראַנען; קעיק, פארפעל און געבאַקענע פארפעל יעדער איינער אפילו מהדרין מן המהדרין קען בלי שום חשש ופספוק דאָס באַנוצען — אַלעס ווערט געמאַכט אין מיין אייגענע פעקטארי מיט דעם גרעסטען הידור הכשרות מהחל ועד כלה. דער נאָמען "פיגלער", איז באַוואוסט פאר אַ נאָמן ומחזק על הכשרות.

האַלסיי און רייטיי

קאָנטרי אַרדערס פינקטליך אַטענדעט

אויך אַ נאָנץ יאָהר ווערען געבאַקען לאַקשען, פארפעל און געבאַקענע פארפעל פון די בעסטע און ריינסטע בתכלית הכשרות אפילו למהדרין

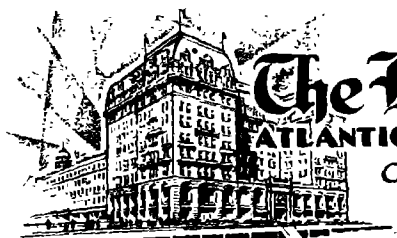
FIGLER NOODLE, INC.

4056 W. Roosevelt Rd.

Chicago, Ill.

אל הקהל היהודי באמריקה

אנו מודיעים כי תחולל

The Breakers

ATLANTIC CITY, NEW JERSEY

On the Boardwalk

המפורסם בגדלו ובהידורו בכל התבל הגהו כעתה כולו כשרת בתכלית תחת

השגחתו הישרה של הרב אב"ד באטלאנטיק-סיטי מוהר"ר משה שפירא שליט"א וועד הכשרות העירוני. ואלה המה רברי הרב:

Rabbi Moshe Shapiro
ATLANTIC CITY
NEW JERSEY

משה שפירא
ד' תשל"א

אחמי, בל מקו ימי

אפודין אנוני אכן כי פנולת פוסל בריוקורס וזכר על

אפרכת מזל פים בדרכנו אטלנטיק סיטי, נאורת ארנגא רמגחא

אזורה ותפדה זאביצה רבץ פוהפדריק דקיעלות.

תקנוג קמוזג טויו זכרור רמילט דקקנות זכרדה זגאיוחז

זרזים אוקליטז ונאוניס יזדעז א פמאר, וני זעני פלסחא קהואל

בריוקורס יפוא זורה דולג תחת רמגחתי

פכחא פפ אטלנטיק סיטי קולס כז ארמא סבת ית

זשפ ירעם, פחוקק

ואלה הדברים שכתב הרב הכולל של העיר סולדלסיה והמביכב הגאון ר' דוב ארדי לרינטאהל שליט"א

קיי
אני יער זרעויל קריקורס קוולעך זע רינד בול זין זכר זע עמלת דעמא
קדוק זולג פליקט זעלע זעלע פון זעמא פונקט זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע
זע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע
זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע
זע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע
זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע זעלע

כל רכפון יחיו" כל מי שמתגעגע לחוג את זה האביב מתוך עונג, שמחת, צחלה, יופי, והרחבת הדעת ובוא ויחיה בין המסובים "בליל סדר" בהושל בריוקס המפורסם באולמוי הנהדרים, בתוריו תאוריים, בכללי, ביסויו וכשרותו המצוינת.

אל תחמיצו שעת הכושר לחוג את חג המצות בדיצות—הודרו בהזמנותיכם